

[telif makale]

Yûsuf Peygamber Kıssasında “Kadın Unsuru” Bağlamındaki Algılara Eleştirel Bir Yaklaşım

Maşallah TURAN

yrd. doç. dr.,
mardin artuklu üniversitesi islami ilimler fakültesi öğretim üyesi
{ masallahturan25@gmail.com }

ERUIFD

[2014 / 2, SAYI: 19, SAYFA: 55-80]

ÖZ

Kur'an-ı Kerim'in “kıssaların en güzeli (ahsenü'l-kasas)” olarak nitelediği Yûsuf Peygamberin kıssası, diğer kıssalara göre muhatapların dikkatini daha fazla çekecek özel bir konuma sahiptir. Yine Kur'an'a göre çok geniş bir kitlenin, bu kıssadan pek çok yönden dersler çıkarabilecek şekilde istifade etmesi mümkündür. Bu çalışmada ise, kıssanın bütün yönlerini ve vermek istediği tüm dersleri ele alıp incelemekten öte, Yûsuf peygamberin kadınlarla ilgili olarak anlatılan durumuna dair bazı sorunlar, doğru zannedilen kimi yanlış algılar, problematik olarak ele alınıp değerlendirilecektir.

Anahtar kelimeler: *Yûsuf, Meyil, Zeliha, El Kesme, Evlilik.*

In The Story of Prophet Joseph, A Critical Approach Upon The Perceptions In The Context Of "Women Element"

ABSTRACT

The Story of Prophet Joseph that the Holy Qur'an has described as "the most beautiful of stories", has a special position it will attract more attention of interlocutors according to other stories. Again, according to the Qur'an, it is possible to benefit from this story from the many ways that can draw lessons for a wide audience. In this study, rather than to examine all aspects of the story and all courses it wants to give; some issues regarding the status of Joseph in relation to the women and some misconceptions that accepted correct will be discussed and evaluated as problematic.

Key Words: *Joseph, Propensity, Zelicha, Hand Cutting, Marriage.*

GİRİŞ

Kur'an-ı Kerim'de kıssaları anlatılan peygamberler arasında, hayatı bir sure içerisinde ayrıntılarıyla muhataplara aktarılan bir kişilik olan Yûsuf peygamberin kıssası, anlatım üslubuyla dikkat çekici bir özelliğe sahiptir. Nitekim Yüce Allah surenin hemen başında *“Biz, bu Kuran’ı vahy etmekle sana kıssaların en güzelini anlatıyoruz. Sen ondan önce (bu kıssayı) bilmeyenlerden idin.”*¹ diyerek, Yûsuf kıssasının Kur'an'da bahsedilen diğer kıssalara göre konumunu belirler ve muhatapların dikkatini çeker. Surenin başlarında bulunan başka bir ayet-i kerimede de şöyle denmektedir: *“Andolsun ki, Yûsuf ve kardeşlerinin kıssasında ilgi duyan herkes için ibretler vardır.”*² Buna göre, herkesin bu kıssadan ibret alabilecek şekilde istifade etmesi mümkündür. O halde kıssa, çok geniş bir kitleye, çok yönlü olarak hitap etmekte ve dersler sunmaktadır.

Bizim bu makaledeki amacımız ise, kıssanın bütün yönlerini ve vermek istediği tüm dersleri ele alıp incelemek değildir. Zira bu tarzdaki kuşatıcı bir amaç, esasen bir makalenin boyutlarını fazlasıyla zorlayacak bir kapsama sahiptir. Onun için kıssayı özet bir şekilde verip, kıssa içerisinde *“Derken, evinde bulunduğu hanım, onun nefsinden murad alıp yararlanmak istedi. Kapıları kilitledi ve ‘Haydi beri gel!’ dedi. Yûsuf: ‘Allah'a sığınırım! Muhakkak ki, o, benim efendim, bana çok güzel baktı. Doğrusu zalimler hiç iflah olmazlar’ dedi. O hanım, ona gerçekten niyeti bozmuştu. Eğer Rabbinin burhanını görmese idi. Yûsuf da ona özenip gitmişti. Aslında ondan fuhşu ve fenalığı uzak tutalım diye böyle olmuştu. Çünkü o bizim ihlâsa erdirilmiş kullarımızdan biriydi.”*³; *“Şehirde bazı kadınlar da ‘Azizin karısı, delikanlısından murad almaya kalkmış, sevgi yûreğini yakıp kavuruyormuş, görüyoruz ki, kadın çıldırmuş besbelli’ dediler. Azizin karısı, onların gizliden gizliye dedikodu yaydıklarını işitince, onlara davetçi gönderdi ve onlara mükellef bir sofraya hazırladı. Her birine bir bıçak verdi, beri taraftan da Yûsuf’a ‘çık karşılarna’ dedi. Görür görmez hepsi onu (gözlerinde) çok büyüttüler ve ellerini kestiler. Dediler ki: Hâşâ! Allah için, bu bir insan değil, olsa olsa yüce bir melektir.”*⁴ ayetleriyle dile getirilen konularla ilgili bazı sorunları, doğru zannedilen kimi yanlış algıları problematik olarak ele alıp değerlendirmeyi tercih ettik.

Kıssanın Özeti

Hz. Yûsuf'un kıssasını kısaca hatırlamak gerekirse; Kur'an-ı Kerim'de kendi adını taşıyan ve tamamı 111 ayet olan bir surede “ahsenu'l-kasas” olarak vasıflandırılan bir kıssa ile hayatı anlatılan Yûsuf peygamber, Yakup peygamberin

¹ Yusuf, 12/3

² Yusuf, 12/4

³ Yusuf, 12/23-24

⁴ Yusuf, 12/30-31

oğludur. Bilindiği üzere Yakup peygamber İshak peygamber’in oğlu, İshak da İbrahim peygamberin oğludur.⁵

98 ayetinin (4-101) kendisinden bahsettiği Yûsuf suresinde anlatıldığına göre, Yûsuf’un on bir tane erkek kardeşi vardı. Babaları olan Hz. Yakup, en çok Yûsuf’u ve küçük kardeşini seviyordu. Ağabeyleri bu sevgiyi kıskanıyorlardı.⁶ Yûsuf (a.s), bir gece rüyasında on bir yıldızın, güneş ve ayın kendisine secde ettiklerini gördü, bu rüyayı babasına anlattı. Babası rüyanın, Hz. Yûsuf’un büyük bir makam sahibi olacağına işaret olduğunu anladı ve ona rüyasını ağabeylerine anlatmamasını tenbih etti.⁷

Ağabeylerinin kıskançlığı günden güne arttı ve sonunda Yûsuf’u geri dönemeyeceği bir yere atmayı plânladılar. Babalarından izin alarak, gezip eğlenmek bahanesiyle Yûsuf’u alıp kırlara götürdüler ve orada onu bir kuyuya attılar, gömleğini de kana bulayarak, “Yûsuf’u kurt kaptı” diye, dönüp babalarına yalan söylediler. Bir müddet sonra kuyunun yanından geçmekten olan bir kafilenin su görevlisi, Yûsuf’u buldu ve köle olarak satmak üzere Mısır’a götürdüler. Orada az bir fiyatla onu Azîz diye bahsedilen Mısır’daki üst düzey bir yöneticiye köle olarak sattılar. Yûsuf’u köle olarak satın alan Mısırlı yöneticinin niyetini Yüce Allah şöyle açıklamaktadır: “Mısır’da onu satın alan kimse, karısına: “Ona iyi bak, belki bize faydası dokunur veya evlat ediniz” dedi.”⁸ Yönetici, muhtemelen çocuğunun olmaması sebebiyle onu evlat edinme gibi bir gayeyle satın almıştı. “Böylece olayların yorumunu öğretmek için Yûsuf’u oraya yerleştirdik. Allah, dilediğini yapar, fakat insanların çoğu anlamaz.”⁹

⁵ “(Yusuf) Ben, atalarım İbrahim, İshak ve Yakub’un dinine tabi oldum...” Yusuf, 12/38

⁶ “(Kardeşleri) demişlerdi ki: “Yusuf ve kardeşi, babamıza bizden daha sevgilidir.” Yusuf, 12/8; Ayette ifade edilen Yusuf’un daha çok sevilmesinin nedeni merak konusu olmuştur. Tevrat metninde, Yusuf peygamberin çocukluğu hakkında şu bilgi yer alır ve denir ki: “Hz. Yakup’un, Yusuf’u sevmesinin sebebi, onun ihtiyarlığının oğlu olması dolayısıyla’dır.” (Eski Ahit, Tekvin, Bap 37) Hâlbuki Yusuf’tan sonra “Benjamin”in doğmuş olduğu da anlatılmaktadır. o halde Yakup peygamberin son oğlu olması hasebiyle, en küçük oğlu olan Bünyamin’i daha çok sevmesi gerektiği akla gelmektedir. İşin doğrusu Kur’an’da şöyle verilmektedir: “(Yakub) Böylece Rabb’in seni seçecek ve sana “te’vilu’l-ehadis”i öğretecek. Daha önce, ataların İbrahim’e ve İshak’a nimetini tamamladığı gibi sana ve Yakup soyuna da nimetini tamamlayacaktır.” (Yusuf, 12/6) Yusuf suresindeki bu ayetten de anlaşıldığı gibi, Kuran’a göre Yakup peygamberin, Yusuf’u diğer kardeşlerinden daha çok sevmesinin nedeni, onun ileride üstleneceği peygamberlik göreviyle ilgilidir.

⁷ Bk., Yusuf, 12/4-5

⁸ Yusuf, 12/21

⁹ Yusuf, 12/21; Görünen o ki, herkes kendi açısından hesaplar yapmaktaydı. Hz. Yakup, oğlu Yusuf’ta iyi bir gelecek görmüş, onu kardeşlerinden korumaya çalışmıştı. Kardeşleri, babalarına daha sevimli olabilmek için Yusuf’a tuzak kurmuşlar ve ondan kurtulmayı amaçlamışlardı. Mısır Azizi, onu kendisine evlat edinme amacıyla satın almıştı. Ancak olaylara hükmeden Allah’tı ve O, tüm bu hesap yapanların üstünde bir hesap yapmaktaydı. Nitekim daha sonraları aynı Mısır’da, Firavun, saltanatını devam ettirmek amacıyla, yeni doğan erkek çocuklarını katletmişti, ancak sarayına aldığı ve kendisine sadık bir kul olacağını umduğu Musa, sonunda onun düşmanı ve saltanatının

Aradan yıllar geçti, Yûsuf büyüüp bir delikanlı oldu. Sonunda Allah ona peygamberlik verip, onu tebliğ ile vazifelendirmişti. “*Olgunlaşınca, ona hüküm ve ilim verdik.*”¹⁰ İşte bu dönemde Aziz’in hanımı Yûsuf’a göz koydu. Onu kendisiyle beraber olmaya çağırdı, bu arzusunu yerine getirmesi için Mısır’daki kendi akrabaları da işin içine katacak şekilde türlü entrikalar çevirdi. Yûsuf ise bu çirkin teklifi hiçbir şekilde kabul etmeyince, sonunda dedikoduların kesilmesi maksadıyla,¹¹ haksız yere hapse atıldı. Senelerce hapiste kaldı. Orada hükümdarın hapisle cezalandırılan iki adamıyla tanıştı. Onların gördükleri rüyaların yorumunu yaptı. Birisinin, kurtulup efendisinin hizmetine devam edeceğini, diğerinin ise öldürüleceğini söyledi. Kurtulacağını düşündüğü kişiye, kendisini efendisinin yanında anmasını istedi.¹²

Bu arada Mısır hükümdarı, bir gece rüyasında yedi zayıf ineğin yedi semiz ineği yediğini ve yedi yeşil başakla yedi kuru başak gördü. Bu rüyanın yorumunu yaptırmak istedi. Hükümdarın etrafındaki ileri gelen kimseler, bu rüyanın karmakarışık hayallerden meydana geldiğini iddia edip, bunun tevilini bilemeyeceklerini itiraf ettiler. Daha önce hapisten çıkan ve canı bağışlanan hapis arkadaşı, Yûsuf’u hatırladı ve hükümdara onun rüyaları bildiğinden bahsetti. Aldığı izin sonrası soluğu Yûsuf’un yanında aldı. Ona rüyayı anlattı. Yûsuf, rüyayı tevil etti ve yedi sene bolluk olacağını, peşinden gelen yedi senenin ise kıtlıkla geçeceğini, onun ardından da halkın sıkıntıdan kurtulup bolluk ve berekete kavuşacağı bir yılın geleceğini müjdeledi. Arkadaşı, rüyanın tevilini öğrenir öğrenmez varıp hükümdara anlattı. Yûsuf’un, o zamandaki ileri gelen kimselerin altından kalkamadıkları rüyayı mâkul bir şekilde tevil ettiğini gören hükümdar, onu hapisten çıkarıp, yanına almak istedi. Ancak Yûsuf, hapsedilmesine sebep olan iftira olayının gerçek niteliğinin öncelikli olarak tüm toplumda anlaşılacak şekilde açığa çıkarılmasını şart koştu. İftiradan herkes tarafından anlaşılacak şekilde aklandıktan sonra hapisten çıkıp hükümdarın yanına gitti. Bu gelişmeler üzerine hükümdar, başlangıç itibarıyla maliye ve ekonomiyi tamamen Yûsuf’a devretti. Yûsuf, Mısır’da tarımı geliştirdi ve yedi bollukla geçen sene içinde, pek çok zahire biriktirip bütün ambarları doldurttu. Daha sonra hükümdarın gördüğü rüyadaki

son vericisi olmuştu. İşte Yüce Allah bunun için hatırlatma yapıp şöyle demektedir: “*Allah dilediğini yapar, fakat insanların çoğu anlamazlar.*”

¹⁰ Yusuf, 12/22; Burada Yusuf’un peygamberlikle vazifelendirilmesinde bazı inceliklere değinmekte yarar vardır: Öncelikle; her peygamber gibi Yusuf da resul olarak vazifelendirildiği toplumun, tanınan ve güvenilen bir ferdi olarak peygamberliğe muhatap olmuştur. Çünkü küçük bir çocukken Mısır’a getirilen Yusuf, yıllarca onların arasında kalmış, hem Mısır toplumunun yapısını ve dilini öğrenmiş, hem de onlar tarafından bilinen, tanınan biri olmuştu. İkinci olarak; Kuran’da anlatılan peygamberler içinde, köleleştirildikten sonra peygamberlikle vazifelendirilme vasfı kazanmıştır. Gerçi Kuran’da anlatılan resuller içinde İsmail peygamber de bir cariye den yani köle bir kadından doğmadır. Ancak İsmail kendisi bir köle değildir. Oysa Yusuf, kuyuya atılmadan önce hür olmasına rağmen, oradan çıkarılıp Mısır’a götürüldüğünde, Mısırlı bir yöneticiye köle olarak satılmıştır. Böylece Allah, köle ile köle olmayan arasında hiçbir fark olmadığını, farkın takvada olduğunu belirtmiş olmaktadır.

¹¹ Muhammed Kenan, *Kurretü’l-Ayneyn ala Tefsiri’l-Celaleyn*, Dersaadet Kitabevi, İstanbul ty., s.

308

¹² Bk., Yusuf, 12/23-42

kıtlık ve pahalılık seneleri geldi, yedi yıl sürdü. Bu kıtlık seneleri içinde Hz. Yûsuf, zahireyi adaletli bir şekilde halka dağıtmaya başladı.¹³

Aynı kıtlık, Yûsuf’un babasının memleketi olan Ken’an diyarında da yaşandı. Bu sebeple bir müddet sonra kardeşleri de zahire almak için Ken’an ilinden Mısır’a geldiler. Yûsuf güzel bir taktikle, öteki kardeşleri Bünyamin’i de zahire almak için getirmelerini sağladı ve hükümdarın tasını onun yüküne saklayarak hırsızlık suçuyla onu alıkoydu.¹⁴

Yûsuf’un kaybolmasının üzerinden hayli uzun bir zaman geçmişti. O vakitten beri ondan bir haber alınmadığı için kardeşleri onun sağlığından ümitlerini kesmişlerdi. Yakûb (a.s.) ise, Yûsuf’un küçüklükte görüp de kendisine söylemiş olduğu rüyaya bakarak, onun huzurunda kardeşleri secdeye varmadan vefât etmeyeceğini hissediyor; dönüşünü büyük bir sabırla bekliyordu. Buna binâen oğullarını, Yûsuf ve Bünyamin’i arayıp bulmaları için Mısır’a gönderdi. Bu üçüncü gelişlerinde Yûsuf (a.s), kardeşlerine kendini tanıttı ve onları affettiğini belirterek, *“Bugün azarlanacak değilsiniz, Allah sizi bağışlar, o merhametlilerin en merhametlisidir”*¹⁵ dedi. Kissanın bundan sonrası; Yûsuf’un babasını, annesini ve kardeşlerinin tamamını Mısır’a davet etmesi, kardeşleri vasıtasıyla gönderdiği gömleğinin, babalarının gözlerine sürmesiyle gözlerinin açılması ve bütün aile efradını yanına alarak gelip Mısır’da yerleşmeleriyle özetlenebilir.¹⁶

Nihayet ailesi Mısır’a vardığında Yûsuf (a.s) anne ve babasını tahta oturttu; diğer onbir kardeşi ise onun önünde eğildiler. O zaman Yûsuf; *“Babacığım, işte bu vaktiyle gördüğüm rüyanın ortaya çıkışıdır; Rabbim onu gerçekleştirdi. Şeytan benimle kardeşlerimin arasını bozduktan sonra, beni hapisten çıkararak, sizi çölden getiren Rabbim, bana pek çok iyiliklerde bulundu. Doğrusu Rabbim, dilediğine lütfkârdır. O şüphesiz, bilendir, hâkimdir”*¹⁷ dedi. Bu şekilde İsrailoğulları, Filistin’den Mısır’a gelip yerleşmiş oldu. Bir müddet sonra Yakub (a.s) vefat etti. Yûsuf (a.s), Allah Teâlâ’ya söyle münacatta bulundu: *“Rabbim, bana hükümdarlık verdin, rüyaların yorumunu öğrettin. Ey göklerin ve yerin yaratana! Dünya ve âhirette koruyanım sensin! Benim canımı, Müslüman olarak al! Beni iyilerin arasına kat!”*¹⁸

Kıssayı bu şekilde özetledikten sonra şimdi kıssanın asıl ele alacağımız kısmı üzerinde duralım: Yûsuf’un büyüüp, yakışıklı bir delikanlı olmasının, Aziz’in karısının ona cinsi yönden meyletmesine yol açtığını belirtmiştik. Bu cinsi meyil sebebiyle kadının, Yûsuf’a bir tuzak kurarak onu ağına düşürmeye çalıştığını, Kur’an, şu ifadeleriyle bizlere aktarır: *“Kaldığı evin hanımı onunla olmak istedi. Kapıları kilitleyip: ‘Gelsene’ dedi. Yûsuf: ‘Allah’a sığınırım. Rabbim bana iyi baktı. Zalimler asla iflah olmaz’ dedi. Gerçekten kadın ona meyletti. Rabbinin*

¹³ Bk., Yusuf, 12/43-57

¹⁴ Bk., Yusuf, 12/58-82

¹⁵ Yusuf, 12/92

¹⁶ Bk., Yusuf, 12/83-98

¹⁷ Yusuf, 12/100

¹⁸ Yusuf, 12/101

*delilini görmeseydi Yûsuf da ona meyletmişti. Aslında ondan fuhşu ve fenalığı uzak tutalım diye böyle olmuştu. Çünkü o bizim ihlase erdirilmiş kullarımızdan biriydi.*¹⁹

Ayette geçen “Gerçekten kadın ona meyletti. Yûsuf da ona meyletmişti, Rabbinin delilini görmesi söz konusu olmasaydı.”²⁰ ifadesinin tefsirinde, “Yûsuf peygamberin de kadına meylettiği, onu arzulayıp yöneldiği ancak daha sonra gördüğü bürhan sayesinde o işten vazgeçtiği” şeklinde tefsirlerimizde epeyce rivayetlere yer verilmektedir. Örneğin konu hakkında İbn-i Kesir şöyle demektedir: “Bu konuda, insanların görüşleri ve ifadeleri farklılık arz etmektedir. Nefsin arzuları denmiştir. Kadını dövmeye yöneldi, denmiştir. Onun hanımı olmasını arzuladı, denmiştir. Delili gördüğü için yönelmedi, denmiştir.”²¹ İzz b. Abdusselam ise, herhangi bir eleştiriye tabi tutmaksızın “Yûsuf, uçkurunu çözdü ve kadının yanına oturdu” ifadesini,²² bir görüş olarak aktarmaktadır. Çağdaş müfessirlerimizden Muhammed Ali Sabûnî ise, bazılarının bu konuda, fasıklara bile nispet edilmeyecek şeyleri Hz. Yûsuf’a nispet ettiklerini söylemekte,²³ ardından şu değerlendirmelerde bulunmaktadır: “Bazen kalem yanlış yapar, ayaklar kayar.

Bazı müfessirler, Hz. Yûsuf’un pantolonunun bağını çözüp kocanın karısına yaklaştığı gibi yaklaştığını ve sonrasında babasının parmağını ısırır vaziyetteki resmini gördüğü için çekildiğini ifade eden, kulakların duymaktan irkildiği, akıl ve mantığın reddettiği korkunç ve kabul edilemez İsrâîlî rivayetleri kitaplarına doldurdular.”²⁴

Haliyle bu rivayetler zamanla düşünce sistematığında kendine bir yer edindi, hatta o derece ki, sonraki asırlarda ayetteki cümlelere, bu yorumlara imkân tanıyacak şekilde durak işareti konması yoluna gidildi. Yine bu bağlamda olmak üzere, Yûsuf peygamberin olağanüstü bir güzelliğe sahip olduğu, onu gören kadınların hiçbir şekilde kendilerine sahip olamadıkları algısı, yaygın bir şekilde işlendi. Bunlar yetmiyormuş gibi, kendisiyle zina arzusunda bu derece ısrarlı davranıp büyük bir ahlakî çöküntü yaşayan kadınla, sonraları Yûsuf peygamberin evlenip ondan çocuk sahibi olduğu söylendi.²⁵

İşte bu iddiaların, Kur’an açısından bir değerinin veya gerçekliğinin olup olmadığını net bir şekilde ortaya koymak, bu hususlardaki yanlış algıları düzeltmek büyük bir önem arz etmektedir.

¹⁹ Yusuf, 12/23-24

²⁰ Yusuf, 12/24

²¹ İbn Kesîr, Ebu’l Fida İsmail ed-Dîmeşki, (V. 774/1373), *Tefsiru’l-Kur’ani’l-Azim*, (I-III), İhtisar ve Tahkik: Muhammed Ali Sabûnî, Daru’l-Fikr, Beyrut, 1419 (1999), II, 243

²² İzz b. Abdisselam, Abdulaziz b. Abdisselam es-Sülemî (v. 660 h.), *Tefsiru’l-İzz b. Abdisselam*, (I-II) Daru’l-Kütübi’l-İlmiyye, Beyrut, 1971, I, 300

²³ Muhammed Ali Sabûnî, *Safvetu’t-Tefasir*, Daru’s-Sabûnî, Kahire, 2009, II, 42

²⁴ Muhammed Ali Sabuni, *Safvetu’t-Tefasir*, II, 48

²⁵ Bk., Beydavî, Kadı Nasıruddin Ebu Said Abdullah İbn Ömer b. Muhammed eş-Şirazî (v. 685), *Envaru’t-Tenzil ve Esraru’t-Te’vil*, (I-II), Daru’l-Kütübi’l-İlmiyye, Beyrut, 2011, I, 488

1- Yûsuf Peygamberin Kadına Meylettiği İddiası

Kur’an’ın açık anlatımına göre Yûsuf (a.s.), Rabbinin bürhanını görmemiş olsaydı; o zaman o da kadına meyletmişti. “Gerçekten kadın ona meyletti. Yûsuf da ona meyletmişti, Rabbinin delilini görmeseydi.”²⁶ Öncelikle şunu belirtmekte fayda var ki, Kur’an açısından olay son derece nettir. Şöyle ki: Yûsuf da kadına meylederdi, şayet Rabbinin bürhanını görmesi söz konusu olmasaydı. Yani Rabbinin bürhanını gördü, öyleyse kadına fiili olarak meyletmedi.²⁷ Bunu şu şekilde örneklendirmek mümkündür: “Günahı işlemiştin, Allah seni korumasaydı”; yine “sen zalimsin, şayet yaparsan.” Nasıl ki bu ifadelerde bir şart ve netice durumu var, yani neticenin meydana gelmesi bir şarta bağlanmaktadır. Eğer şart meydana gelmemişse, neticenin meydana gelmesini iddia etmek mâkul ve mantıklı değildir. Aynı şart ve ceza (netice) durumu, Yûsuf peygamberin olayını anlatan ayet için de geçerlidir. Yani eğer Rabbinin bürhanını görmemiş olsaydı meylederdi, ancak bürhanı gördüğüne göre meyletmiş olmasını düşünmenin mantikî bir geçerliliği yoktur.²⁸ Hele “elbisesini çözdü ve kadının yanına oturdu” tarzındaki asılsız dedikodular, tamamen hurafedir, batıldır.²⁹ Ayetin devamındaki şu ifade de oldukça enteresandır: “Ashında ondan fuhşu ve fenalığı uzak tutalım diye böyle olmuştu. Çünkü o bizim ihlâsa erdirilmiş kullarımızdan biriydi.”³⁰ Dikkat edilirse ayette “onu fuhuştan ve fenalıktan uzak tutalım” dememekte, “ondan fuhşu ve fenalığı uzak tutalım” demektedir. Demek ki Yûsuf, ismetiyle temiz kalmayı seçmekte, fuhşa bulaşmamakta ve meyletmemektedir. Fuhuş ve fenalık (isteyenler) ona musallat olmaya çalışmaktadır.³¹

Ayette ifade edilen “Rabbinin bürhanı” terkinde geçen ve delil anlamına gelen “bürhan” ile ilgili de farklı görüşler ileri sürülmüştür ki bunların önemli bir kaynağı İsrâîlî nakillerdir.³² Örneğin erken dönem âlimlerimizden Ferrâ, bürhanı

²⁶ Yusuf, 12/24

²⁷ Ahmed b. Hanbel, arzusunun ‘anlık’ ve ‘ısrarlı’ olmak üzere iki türlü olduğunu belirtmektedir. Anlık olarak nefis ve şeytandan gelen istekten dolayı kişi hesaba çekilmez. Ancak ısrarlı istekten dolayı hesaba çekilir. Bk., İbn Kayyim el-Cevziyye, Ebu Abdillah Muhammed b. Ebi Bekr b. Eyyub, *Bedâi’u’t-Tefsir, Derleyen: Yusrî es-Seyyid Muhammed, Tercüme: Ahmet Ağrakça, M. Emin Çimendağ, Polen Yayınları Ravza Matbaacılık, İstanbul 2011, II, 384*; “İffetli ve erdemli olmak, insanın içinde kötü arzuların hiç uyanmaması değil, fakat bu arzulara karşı yenik düşmemesidir.” Muhammed Esed, *Kur’an Mesajı Meal-Tefsir, (I-III), Çeviren: Cahit Koytak-Ahmet Ertürk, İşaret Yayınları, İstanbul, 1999, II, 460 dpn: 23*

²⁸ Bk., Muhammed Ali Sabûnî, *Safvetu’t-Tefasir, II, 43*

²⁹ Bk., Muhammed Ali Sabûnî, *Safvetu’t-Tefasir, II, 43*; Zemahşerî, Carullah Ebu’l Kasım Mahmud b. Ömer, (467–538 h.), *el-Keşşaf (I-IV), el-Mektebetu’t-Tevfikkiye, Kahire, 2012, II, 447-448*

³⁰ Yusuf, 12/24

³¹ Muhammed Ali Sabûnî, *İcâzu’l-Beyân fi Suveri’l-Kur’an, Daru’l-Cil, Beyrut, 2001, s. 41*

³² Bir yıl boyunca sürdürdüğü ısrarlarından bir netice alamayan Züleyha, Nil’in taşması üzerine herkesin nehrin kenarına gittiği bir günde, bütün güzelliğiyle Yûsuf’un karşısına çıkar. Yûsuf bir an onun cazibesine kapılırsa da aynı anda annesinin, teyzesinin ve babasının hayalini görür. Babası kendisini uyarınca Yûsuf hemen vazgeçer ve evden uzaklaşır, fakat arzusu depreşince geri döner. Bu defa kendisine Tanrı görünür ve kadına dokunduğu takdirde dünyanın yıkılacağını bildirir. Ardından Züleyha elindeki kılıçla Yûsuf’u tehdit eder ve Yûsuf kaçarken gömleğinin bir kısmı

“babası Yakup peygamberin resmini görmek” şeklinde tefsir eder.³³ İbn-i Kesir, bürhan hakkında şu görüşleri nakleder: “Yakûb’un resmi, (Yûsuf’un Mısır’daki) efendisinin hayali veya tavanda yazılı gördüğü ayetler dendi.”³⁴ İzz b. Abdusselam ise şöyle der: “Bürhan; kendisine ‘zina mı ediyorsun, şayet yaparsan tüyleri dökülmüş bir kuş gibi olursun ki uçmak ister de uçamaz’ diye seslenilmesidir.”³⁵ Kadı Beydavi ise bürhanı, Yûsuf peygamberin Cebrail’i görmesi olarak tefsir etmiştir.³⁶ Aslında surede peş peşe gelen 22-24. ayetler, bürhanın tefsiri için en uygun bağlamı sunmaktadır: “*Olgunluk çağına erişince, ona hikmet ve ilim verdik. İşte biz, iyi kimseleri böyle mükâfatlandırırız.*”³⁷; “*Evinde bulunduğu kadın, onunla beraber olmak istedi ve kapıları kilitleyerek ‘haydi gelsene’ dedi. O ise ‘Allah’a sığınırım, çünkü benim Rabbim bana iyi baktı. Şüphesiz zalimler kurtuluşa eremezler’ dedi.*”³⁸; “*Andolsun, kadın ona istekle meyletti. Eğer Rabbinin delilini görmemiş olsaydı, o da ona istek duyup meyledecekti. Biz, ondan kötülüğü ve fuhşu uzaklaştırmak için işte böyle yaptık. Çünkü o ihlâsa erdirilmiş kullarımızdandı.*”³⁹ Görüldüğü üzere kadınla geçen bu olayın anlatıldığı son iki ayetten hemen bir önceki ayette, olgunluk çağına eriştiğinde Yûsuf’a verilen hikmet ve ilimden bahsedilmektedir. Buna göre Yûsuf’un gördüğü bürhanın, ona verilen ilim ve hikmet yani peygamberlik olduğunu söylemek, surenin bağlamının bir gereğidir.⁴⁰ Bu sayede Yûsuf, böyle bir fiile yeltenmenin ne kadar büyük bir günah ve çirkin bir iş olacağını bilinciyle hareket etmiştir.⁴¹ Beydavi’den naklettiğimiz “Cebrail’i gördü” şeklindeki rivayet, bu anlamda bağlamla ilgisi bulunan bir tefsir olarak görülmektedir. Zira Kur’an’ı Kerim’de, peygamberlik görevi konusunda Cebrail’in üstlendiği rol ma’lumdur. Bununla beraber rivayet farklılıklarının da meselenin özüne bir zarar vermediğini ifade etmekte yarar vardır. Şöyle ki; Yûsuf peygamber ister babası Yakub’un resmini görmüş olsun, ister Mısırlı efendisinin hayalini görmüş olsun, ister bir ses duymuş olsun, ister tavanda bazı yazılı ayetler görmüş olsun, isterse Cebrail’i görüp onun getirdiği ilim ve hikmetle kendini korumuş olsun, netice itibariyle bu delillerden biri sebebiyle kadına meyletmekten kendisini alikoymuştur. Öyleyse bu husustaki rivayetlerin farklılığı işin özü olan ismete yani kendini korumasına bir zarar vermemektedir.

Züleyha’nın elinde kalır. Daha sonra evine gelen kadınların da önerisiyle Yûsuf’a iftirada bulunur ve onu kendisine saldırmakla suçlar. Potifar, Yûsuf’un suçsuzluğunu bildiği halde onu hapse attırır. (Ginzberg, III, 35-46) Bk., Ömer Faruk Harman, Yûsuf, *İslam Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, 2013, c. 44, s. 2

³³ Ferrâ, Ebu Zekeriyya Yahya b. Ziyad, *Meâni’l-Kur’an*, Tahkik ve tahric: Şeyh Doktor İmadu’d-Din İbn Seyyid Ali ed-Derviş, Alemlü’l-Kutub, Beyrut, 2011, I, 389

³⁴ İbn Kesîr, *Tefsiru’l-Kur’ani’l-Azim*, II, 243

³⁵ İzz b. Abdisselam, *Tefsiru’l-İzz b. Abdisselam*, II, 300

³⁶ Beydavi, *Envaru’t-Tenzil ve Esraru’t-Te’vil*, I, 481

³⁷ Yusuf, 12/22

³⁸ Yusuf, 12/23

³⁹ Yusuf, 12/24

⁴⁰ Nitekim şu ayet-i kerimede de bürhan, peygamberlik ve vahiy anlamında kullanılmaktadır: “*Ey insanlar! Size Rabbinizden bir bürhan geldi ve size apaçık bir nur indirdik.*” Nisa, 4/174

⁴¹ Bk., Zemahşerî, *el-Keşşaf*, II, 449

Zira hepsinin ortak hedefi, Yûsuf’un ‘bürhan’ diye anılan bir şey sayesinde kendisini, çirkin olan kadına meyletme davranışından alıkoyduğu gerçeğidir.

Şimdi ‘bürhan’la ilgili bu açıklamalardan sonra olayın devamını Kur’an’dan takip edelim: “*Kapıya koştular.*⁴² *Kadın, Yûsuf’un gömleğini arkasından çekip yırttı. Kapının önünde kadının kocasıyla karşılaştılar. Kadın: “Eşine kötülük yapmak isteyen bir kimsenin cezası, hapsedilmekten veya can yakıcı bir azaba uğratılmaktan başka ne olabilir? dedi.”*⁴³ Görüldüğü üzere, bu ayette tipik bir iftira olayıyla karşı karşıyayız. Olayda biri kadın diğeri erkek iki şahıs vardır ve evde yalnızdırlar.⁴⁴ Aziz’in karısı kapıda kocasını görünce, tam bir İblis maharetiyle söze atılmakta ve Yûsuf’a iftira etmek suretiyle kendisini savunmaya başlamaktadır.⁴⁵ Yûsuf da kendini şöylece savunmaktadır: “*o, benimle olmak istedi.*”⁴⁶ Her ikisinin de suçsuz olduklarını iddia ettikleri böyle bir durumda acaba ne yapmak gerekirdi? O halde olayın doğruluğu hakkında karar vermek için şahit lazımdı. Olayda görgü şahidi olmadığına göre, suçlunun kim olduğuna karar vermek için anlatılanlar ölçüsünde delil aramak lazımdı. Öyleyse, suçsuzluğunu gösterebilmesi için, Yûsuf’un kaçıp kurtulmak istediğine delil olması anlamında gömleğinin arkadan yırtılmış olması gerekirdi.⁴⁷ Çünkü gömlek önden yırtılmış olsa, kadın müteceviz olamaz, erkek saldırmış, kadın da kurtulmak için erkeğin gömleğini önden yırtmak zorunda kalmış olurdu. “*Kadının ailesinden bir şahit: “Eğer gömleği önden yırtılmışsa kadın doğru söylüyor, erkek yalancıdır. Eğer gömleği arkadan yırtılmışsa kadın yalan söylüyor, erkek doğrudur” dedi. Adam gömleğin arkadan yırtıldığını görünce, dedi ki: “Bu sizin tuzaklarınızdan biri. Çünkü sizin tuzaklarınız pek yamandır.”*⁴⁸

⁴² “Yusuf kadından kaçarken, o da arkasından aceleyle varıp çıkmasını engellemeye çalışıyor.” Beydavî, *Envaru’t-Tenzil ve Esraru’t-Te’vil*, I, 481

⁴³ Yusuf, 12/25

⁴⁴ Bk., Cengiz Duman, *Aziz’in Karısının Zinaya Meyletmesi ve Hz. Yusuf’a İftira*; <http://kurankissalari.tr.gg/Aziz%26%238217%3BinKar%26%23305%3Bs%26%23305%3Bn%26%23305%3Bn-Zinaya-Meyletmesi-ve-Hz.--Yusuf-h-a-iftira.htm>

⁴⁵ Bk., Muhammed Ali Sabuni, *Safvetu’t-Tefasir*, II, 43

⁴⁶ Yusuf, 12/26

⁴⁷ “Mantıklı olan iş, gömleğin arkadan yırtılmış olmasıydı.” Muhammed Ali Sabûnî, *Safvetu’t-Tefasir*, II, 43; ayrıca bk., İbn-i Kesîr, *Tefsiru’l-Kur’ani’l-Azim*, II, 244

⁴⁸ Yusuf, 12/26-28; Kissanın bu bölümünde şu noktalar dikkat çekmektedir:

a- Kadın ile erkek arasındaki cinsî iletişimin başlangıcı, her iki cinsin bir mekanda yalnız kalmalarıdır. Her iki cins hakkında yanlış anlaşımaların, dedikoduların çıkmaması için ilk yapılacak işin, birbirlerine nikâhı düşenlerin aynı mekânda yalnız bulunmamaları gerektiği bu olayla belirtilmektedir.

b- Aziz, karısının iddiasına delil olmadan inanmamaktadır, karısının ailesinden hakem isteyerek, olayın muhakeme edilmesini ve böylece hadisenin gerçeğinin açığa çıkarılmasını istemektedir. Bu hususta da muhakeme ve hakem olayına dikkat çekme söz konusudur. Böylelikle meydana gelen olaylarda hukuki olarak aranacak şeylerin başında delilin geldiği ve bunun önemi anlatılmaktadır.

c- Şahidin de hukuki olarak gerekliliğine ve önemine vurgulama yapılmaktadır. Muhakemede şahitliğin önemli bir hukuki norm olduğunu, şahidin de adalet, dürüstlük gibi ilkelerle davranması, aleyhine bile olsa doğruyu beyan etmesi gerektiğine işaret edilmektedir. Bk., Cengiz Duman,

Aziz'in karısının Yûsuf'a attığı iftiradan sonra, Yûsuf'un gömleğinin arkadan yırtıldığına ortaya çıkması deliliyle aklanması neticesinde, Aziz, bu olayın kapanmasını ister. "Yûsuf! Sen bu işi kapat. Kadın! Sen de günahlarının bağışlanmasını dile. Çünkü hatalısın."⁴⁹ Bu noktadan itibaren, olay dikkatli bir şekilde tahlil edilecektir ki tefsir kitaplarımızda yer bulan "Yûsuf, elbisesini çözdü, kadının yanına oturdu tarzındaki İsrâîlî nakillerin ve dedikoduların Kur'an nassı bağlamında tamamen hurafe ve batıl oldukları,⁵⁰ net bir şekilde görülebilir. Yine Kur'an'daki anlatımlar bağlamında Yûsuf'un masumiyetine dair sekiz adet sağlam delil bulunduğu görülebilir.⁵¹ Bu delillerin hepsi bir araya geldiğinde ise, artık Yûsuf'un masumiyeti konusunda şüpheye sebebiyet verecek herhangi bir müdellel gerekçe kalmamaktadır. Şimdi Yûsuf'un masum olduğunun delillerini sıralayalım:

1- Daha önce de vurguladığımız gibi dilin mantığı, Yûsuf'un kadına ilgi duymadığına, meyil gösterip yönelmediğine en önemli bir delildir. Zira ayetin ifadesi şöyledir: "Gerçekten kadın ona meyletti; o da ona meyletmişti, şayet Rabbinin delilini görmeseydi."⁵² İfadenin Yûsuf'la ilgili olan kısmı, şarta bağlı olarak anlatılır. Yani deniyor ki, eğer Rabbinin delilini, merhamet ve yardımını görmesi söz konusu olmasaydı, o da kadına meyletmiş olurdu. Ancak o Rabbinin delil ve yardımını gördü. Öyleyse kadına meyletmedi, ilgi duymadı. Bu bağlamı şöyle bir örnekle daha da netleştirebiliriz: Örneğin; "Hırsız şayet polisi görmeseydi, malı çalmıştı." dendiğinde, bu ifadenin en net anlamı şudur: Hırsız polisi gördü, bu sebeple malı çalmadı. Çalma olayı kesinlikle gerçekleşmedi.

2- Kadının, Yûsuf'un gömleğini arkasından tutup çekiştirerek yırtması önemli bir delildir.⁵³ Çünkü bu durum, Yûsuf'un böyle çirkin bir işe tevessül etmediğini, aksine bu işten var gücüyle kaçtığını göstermektedir.⁵⁴

3- Yûsuf Peygamberin ayette ifade edilen şu sözü önemli bir delildir: "Bizzat o kendisi benim nefsimden murat almak istedi"⁵⁵ yani benimle beraber olmaya yeltendi. Bunun diğer bir ifadesi de şudur: Ben onunla beraber olmaya yeltenmedim.

4- Hanımın akrabasından olan şahidin önerisiyle, gömleğin arkadan yırtıldığına tespit edilmesinden sonra "anlaşılan bu iş, siz kadınların tuzaklarındandır, gerçekten de sizin tuzağımız çok büyüktür" denmesi,⁵⁶ yanısıra Aziz'in "Yûsuf, sen bundan sakın bahsetme; kadın sen de günahından ötürü tövbe

<http://kurankissalari.tr.gg/Aziz%26%238217%3BinKar%26%23305%3Bs%26%23305%3Bn%26%23305%3Bn-Zinaya-Meyletmesi-ve-Hz-.--Yusuf-h-a-iftira.htm>

⁴⁹ Yusuf, 12/29

⁵⁰ Muhammed Ali Sabûnî, *Safvetu't-Tefasir*, II, 43

⁵¹ Muhammed Ali Sabûnî, bu delilleri, bizim bir arada sunduğumuz bazı ifadeleri ayrı ayrı ele almak suretiyle ona çıkarır. Bk., Muhammed Ali Sabûnî, *Safvetu't-Tefasir*, II, 48-49

⁵² Yusuf, 12/24

⁵³ Bk., Yusuf, 12/25

⁵⁴ Bk., Beydavî, *Envaru't-Tenzil ve Esraru't-Te'vil*, I, 481

⁵⁵ Yusuf, 12/26

⁵⁶ Yusuf, 12/28

et.”⁵⁷ tavsiyesinde bulunması da bir delildir. Zira görülmektedir ki Aziz, günahı sadece kadına nispet etmektedir. Eğer araştırma sonucunda olayın karşılıklı bir fiil olduğuna kanaat getirseydi, günahı ikisine nispet ederdi.

5- Kadının, şu son derece açık, hiçbir şüpheye yer bırakmayan itirafı Yûsuf’un böyle bir işe yeltenmediğine en açık bir delildir: “*Andolsun ki, ben onunla beraber olmak istedim, ancak o iffetli davranıp yanaşmadı.*”⁵⁸ Olayın başrolünde yer alan kadın, bizzat Kur’an’ın ifadesiyle Yûsuf’un iffetli davranıp böyle çirkin bir olaya yanaşmadığını itiraf ettiği halde, bunun aksini iddia etmek akademik olmadığı kadar sağlıklı da değildir.

6- Hz. Yûsuf’un “*Rabbim, zindan bana, bunların beni çağırdıkları şeyden daha sevimlidir.*”⁵⁹ sözü de açık bir delildir ki, o kadınların tuzağına düşmektense hapse girmeyi tercih etmiştir.

7- Yûsuf’un, iftira olayından her açıdan aklanmadan hapisten çıkmayı reddetmesi karşısında, hükümdarla kadınlar arasında geçen şu konuşmalar önemli bir delildir: “*Ey kadınlar, derdiniz neydi ki o zaman Yûsuf’la beraber olmaya kalktınız. Onlar ‘haşa, Allah için biz onun aleyhinde bir fenalık bilmiyoruz’ dediler. Azizin karısı da ‘şimdi hakikat ortaya çıktı, ben kendim onunla beraber olmak istedim, şüphesiz o doğru söyleyenlerdendir’ dedi.*”⁶⁰

8- “*Şüphesiz ki o (Yûsuf), bizim ihlâsa mazhar olmuş kullarımızdandı.*”⁶¹ İfadesi de Yûsuf’un masumiyetinin önemli bir delilidir. Zira başka bir ayette anlatıldığı üzere Şeytan şöyle bir itirafta bulunmaktadır: “*İçlerinde ihlâsa erdirilmiş kulların hariç, onların hepsini azdırıp yoldan çıkaracağım.*”⁶² Yukarıda verdiğimiz ayette Yûsuf’un muhles olduğu yani ihlâsa erdirilmiş kimselerden olduğu açıkça ifade edildiğine göre, şeytanın azdırma ve yoldan çıkarma tuzağına düşmemiştir. Allah’ın yardımıyla şeytandan ve söz konusu şeytanî fiilden kendisini korumuştur ki bunu Azizin karısı da “*Ben onunla beraber olmak istedim, ancak o korundu*”,⁶³ demek suretiyle kendi ağzıyla itiraf etmiş olmaktadır.

Şimdi söz konusu edilen Kur’an’daki bu apaçık delilleri bırakıp, tefsir kitaplarımızda sadece birer nakil olarak yer alıyor diye -ki bunlar büyük çoğunlukla israilîyat yoluyla tefsirlere girmiştir-⁶⁴, Yûsuf peygamberin davasıyla ve kişiliğiyle bağdaşmayan yorumlara prim vermek, hem akademik hem de ahlakî açıdan doğru ve sağlıklı bir tutum olmaktan uzaktır.

⁵⁷ Yusuf, 12/29

⁵⁸ Yusuf, 12/32

⁵⁹ Yusuf, 12/33

⁶⁰ Yusuf, 12/51

⁶¹ Yusuf, 12/24

⁶² Hicr, 15/39-40

⁶³ Yusuf, 12/32

⁶⁴ Bk., Zemahşerî, *el-Keşşaf*, II, 448-449

2- Yûsuf Peygamberin Olağandışı Bir Güzelliğe Sahip Olması

Şimdi de olayı, Yûsuf peygamberin dillere destan olağandışı yakışıklılığı açısından kritize edelim.⁶⁵ Konuyla ilgili rivayetlerde “Yûsuf’a güzelliğin yarısı verilmiştir”⁶⁶ denilmektedir. Bu durum, Yûsuf Peygamberin yakışıklı olarak yaratıldığını ve olağandışı bir güzelliğe sahip olduğunu ifade etmesi bağlamında önemlidir. Ancak bu noktada bu yakışıklı oluşun olağandışı olmakla beraber olağanüstü bir özellik arz edip etmediği, insanların iradelerini ellerinden alacak bir boyutta olup olmadığı meselesinin açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

Daha önce de ifade edildiği üzere, Aziz’in olayın örtbas edilmesini istemesine rağmen, karısının dilini tutamayıp Yûsuf’a olan arzusunu dile getirmekten geri durmaması sayesinde Mısır’ın sosyetesini, “zinaya meyletme” hadisesini iştirmiştir. Artık bu dedikodunun önünün kesilmesi mümkün değildir. “Şehirdeki kadınlar: ‘Vezirin karısı kölesiyle olmak istemiş. Kadın onun aşkından deliye dönmüş. Biz onu apaçık şaşkınlık içinde görüyoruz.’ dediler.”⁶⁷ Bu kadınların dört-beş kişi veya kırk kişi oldukları nakledilmekle beraber,⁶⁸ meşhur olan ve ayetin açık anlamından anlaşılan bu olayın şehirde yayılmış olmasıdır.⁶⁹

“Muhammed b. İshâk’ın dediğine göre, Mısır’ın ileri gelen kadınlarına Yûsuf’un güzelliği ulaşınca, Aziz’in karısı hakkında konuşmaya başladılar. Çünkü onlar da Yûsuf’u görmeyi istediler, söyledikleri sözleriyle onu görmeyi ve seyretmeyi arzu ettiler.”⁷⁰ Aziz’in karısı da Yûsuf’u elde etme çabalarının devamı ve başka bir fırsatı olarak, Mısır sosyetesini oluşturan “ileri gelen”lerin kadınlarına bir davette bulunarak onları evinde toplamaya karar vermektedir. “Kadın, onların dedikodularını duyunca onları evine çağırdı. Onlara koltuklar hazırladı ve her birine birer bıçak verdi.⁷¹ Yûsuf’a ‘Yanlarına çık’ dedi. Kadınlar onu görünce pek büyüttüler ve ellerini kesmeye yeltendiler ve ‘Allah’ı tenzih ederiz. Bu insan değil, olsa olsa çok güzel bir melektir’ dediler. Kadın: ‘İşte beni kınadığımız kimse. Ben onunla olmak istedim, fakat o iffetli kalmak istedi. Eğer isteğimi yerine getirmezse, hapse atılacak ve zelil olacak’ dedi.”⁷²

Aziz’in karısının, hakkında sosyetenin yaptığı dedikoduyu kendisince haklı bir mecraya çekmek için yaptığı mizansende, önemli bir nokta gündeme gelmektedir. Zira sosyetenin kadınları Yûsuf’u görünce ellerini kesmeye yeltenip, onun güzelliği karşısında şaşkınlıklarını hep bir ağızdan ifade etmektedirler.

⁶⁵ “Denildi ki; Yusuf, Mısır sokaklarında yürüdüğünde, güneşin sudaki parlaklığının görülmesi gibi yüzünün parlaklığı duvarların üzerinde görülmekteydi.” Bk., Zemahşerî, *el-Keşşaf*, II, 456

⁶⁶ Bk., İbn Kesîr, *Tefsiru’l-Kur’ani’l-Azim*, II, 245

⁶⁷ Yusuf, 12/30

⁶⁸ Bk., İzz b. Abdisselam, *Tefsiru’l-İzz b. Abdisselam*, II, 301; Muhammed Ali Sabûnî, *Safvetu’t-Tefasir*, II, 44; Beydavî, *Envaru’t-Tenzil ve Esraru’t-Te’vil*, I, 482

⁶⁹ Bk., Muhammed Ali Sabûnî, *Safvetu’t-Tefasir*, II, 44

⁷⁰ İbn-i Kesîr, *Tefsiru’l-Kur’ani’l-Azim*, II, 245

⁷¹ İbn-i Abbas’tan nakledildiğine göre bu ortam, içinde yiyeceklerin, bıçakla kesilen meyvelerin bulunduğu bir meclistir. Bk., İbn Kesîr, *Tefsiru’l-Kur’ani’l-Azim*, II, 245; Ferrâ’nın naklettiğine göre, “mütteke”, meyve ve etli yumurtadır. Bk., Ferrâ, *Meâni’l-Kur’an*, I, 390

⁷² Yusuf, 12/31

Aziz’in karısı da, kadınların bu durumunu, içinde bulunduğu “zinaya meyil” fiilini, kendisini haklı gösterecek bir delil gibi sunmaktadır.⁷³ Ayrıca sosyetenin hanımları da bu karşılaşma neticesinde Aziz’in hanımının haklı olduğuna kanaat getirdikleri gibi kendileri de Yûsuf’la beraber olmayı arzu etmektedirler.⁷⁴ Aziz’in karısı olayın ardından kendi açısından haklılığını ve ısrarını şu sözlerle dile getirmektedir: “*Eğer isteğimi yerine getirmezse, hapse atılacak ve zelil olacak*”⁷⁵ Kadınlar ise daha önce yaptıkları tarzda herhangi bir itirazda bulunmamaktadırlar.

Kıssanın bu kısmının tefsir ve yorumlanmasında; ifrat ve tefrite düşmeden mutedil bir bakışaçaısına sahip olabilmek için, ayette kullanılan ifadeleri dikkatli bir şekilde tahlil etmek gerekmektedir. Söz gelimi ayette geçen “أكبرنه onu (gözlerinde) büyüttüler” ifadesi, Yûsuf’un çok güzel olması bilgisi dolayısıyla, hep onun güzelliğine atıf yapacak yorumlamalar ile birlikte çevrilmiş ve kadınların ellerini kesmeleri, bu şaşkınlığın neticesi olarak vurgulanmıştır. İşte tam da bu noktada abartı ve mübalağalardan uzak, dengeli ve itidalli bir yerde durmak büyük bir önem arz etmektedir. Şöyleki: Yûsuf’un hakikaten yakışıklı olduğu, sahih rivayetlerde mevcuttur.⁷⁶ Ancak bu güzelliğin olağanüstü bir güzellik olduğu, onu gören kadınların iradelerini ve akıllarını tamamen ellerinden alıp, onları çaresiz bıraktığı vurgusunu işlemek abartı ve mübalağadır. Öncelikle, şayet böyle bir önerme doğru olsaydı, kadınların Yûsuf’u her gördükleri yerde, çarşıda, pazarda, devlet dairelerinde kendilerine istek dışı çeşitli zararlar vermeleri, mantık dışı işler yapmaları ve kendilerini kaybedip olmadık hallere girmeleri söz konusu olurdu. Hâlbuki bu tarz bir anormalliğin meydana gelmediği, Kur’an’ın anlatımından anlaşılmaktadır. Öyleyse Kur’an’da anlatılan bu sahnenin de görünen yüzünün altında farklı bir derinliğin ve gerekçesinin bulunması mantıklıdır. Zira benzeri olayların olduğundan bahsedilmemektedir.

Devam eden ayetlerle beraber bu derinliği keşfetmeye çalışalım. Bunun üzerine kadın onlara dedi ki: “*İşte bu, beni hakkında kınadığınız kimsedir. Andolsun ki, ben, ondan karşılık almak istedim. Fakat o, iffetinden dolayı bundan kaçındı. Yine Andolsun ki, kendisine emrettiğim (birlikte olma teklifini) kabul etmezse, mutlaka o zindana atılacak ve zillete uğrayanlardan olacaktır.*” Yûsuf: “*Ey Rabbim! Zindan bana, bunların beni davet ettiği şeyden daha sevimlidir. Eğer onların komplolarını benden uzaklaştırmazsan, onlara meyleder ve cahillerden olurum*” dedi. Ve Rabbi onun duasını kabul etti ve onu onların

⁷³ Bk., Cengiz Duman, <http://kurankissalari.tr.gg/Aziz%26%238217%3BinKar%26%23305%3Bs%26%23305%3Bn%26%23305%3Bn-Zinaya-Meyletmesi-ve-Hz-.-Yusuf-h-a-iftira.htm>

⁷⁴ Bk., Beydavî, *Envaru’l-Tenzil ve Esraru’l-Te’vil*, I, 483; “Bu (durum), modern Batı toplumunun ve onun batılılaşmış doğulu takipçilerinin kadına özgürlük vermekle övünmelerini de haksız çıkarmaktadır. Çünkü bu ilerleme, yeni bir hadise değildir. Zira bu moda, bundan binlerce yıl önce Mısır’da tüm haşmetiyle yürürlükteydi.” Mevdudî, Seyyid Ebu’l-A’lâ, *Tefhimu’l-Kur’an*, (I-VII), Çeviren: Kayani, Muhammed Han ve diğerleri, İnsan Yayınları, İstanbul, 1997, II, 456-457

⁷⁵ Yusuf, 12/32; Bu noktada sosyetenin kadınları, zinaya meyletme fiilini tasvip etmiş olmaktadır. Şayet böyle olmasaydı “senin yaptığın ayıp, uygun değil” türünden itiraz etmeleri gerekirdi. Bu durum, Mısır sosyetesinin ahlaki konumlarının ne derece düştüğünü de bize anlatmaktadır.

⁷⁶ Bk., İbn Kesîr, *Tefsiru’l-Kur’ani’l-Azim*, II, 245

*komplolarına karşı korudu. Çünkü O gerçekten her şeyi hakkıyla işiten, her şeyi detayıyla bilendir.*⁷⁷ Hz. Yûsuf'un "Rabbim! Zindan bana, bunların beni davet ettiği şeyden daha sevimlidir." ifadesi enteresandır. Çünkü bu ifadeden anlaşıldığına göre, kadınlar görüş birliği edip onu zinaya çağırmaktadırlar. Artık onunla beraber olabilmenin sevdasına kapılmışlardır. Sonrasında ise, Yûsuf'un temizliğine ve iffetine dair bu kadar delili gördükleri halde, onu dedikoduların kesileceği bir zamana kadar zindana attırmayı uygun buldular.

Müteakip ayetlerde işin gerçeği biraz daha netleşip anlaşılıyor ki Azizin karısının maksadı aslında Yûsuf'a bir kompo kurmaktır. Çünkü kadınların toplandığı meclise Yûsuf'u çağıran Azizin karısının amacı, Yûsuf'un eşsiz güzelliğinden nasıl etkilendiğini ispatlamak için meclisteki kadınları da aynı duruma düşürmektir. Bu amacını gerçekleştirebilmek için meclisteki kadınlara özellikle bıçak dağıtıyor, sonra Yûsuf'u yanlarına gönderiyor, kadınlar da onu gördüklerinde sanki ağız birliği etmişçesine "Allah'ı tenzih ederiz. Bu insan değil, olsa olsa çok güzel bir melektir"⁷⁸ tarzında insanüstü sıfatlarla övmeye başlıyorlar, dağıtılan bıçaklarla da şaşkınlıklarının bir kanıtı olmak üzere ellerini kesiyorlar! Bu noktada gerek kadınların ellerini kesmeleri hadisesinde, gerekse söyledikleri sözlerin aktarımında Kur'an'ın takip ettiği üslubun incelikleri üzerinde biraz durmak icap etmektedir.

Öncelikle kadınların Yûsuf peygamber hakkında "ما هذا بشرا (bu bir insan değildir)" ifadesi, Arapça kullanımında genellikle "و ما الله بغافل"⁷⁹ ve "بغافل و ما ريك"⁸⁰ ayetlerinde olduğu gibi "ما هذا ببشر" şeklinde getirilmesi tercih edildiği halde böyle denmemesi, kadınların, onun insan olduğunu bildikleri halde böyle bir söze başvurduklarını göstermektedir.⁸¹ Yani kadınlar onu gördüklerinde tamamen kendilerinden geçmediler, bilinçlerini kaybetmediler, ne söylediklerinin farkında olarak böyle bir üsluba başvurular. Bile bile onu insanüstü vasıflarla anlattılar ki onunla beraber olma sevdalarına kavuşabilsinler.

Bu noktadaki ikinci önemli mesele ise kadınların ellerini kesmelerinin mahiyetidir. Zira kullanılan ifade, belağat bağlamında özellikli bir anlatım tarzına sahiptir. İfade şudur: "فَطَعْنَ اَيْدِيَهُنَّ" İfadede geçen "فَطَعْنَ", tef'il babından gelmektedir. Bilindiği üzere bu babın yani kalıbın en meşhur özelliklerinden bir tanesi, "kesret ve mübalağaya" yani çokluk ve fazlalığa işaret etmesidir.⁸² Buna göre Türkçeye tercümesi şu şekilde olmalıdır: Ellerini çokça-fazlasıyla kesip-kopardılar,⁸³ parça

⁷⁷ Yusuf, 12/34-35

⁷⁸ Yusuf, 12/31

⁷⁹ "Allah, kesinlikle (yaptıklarınızdan) habersiz değildir." Bk., Bakara, 2/74, 85, 140, 144, 149; Al-i İmran, 3/99

⁸⁰ "Rabbim, kesinlikle (yaptıklarınızdan) habersiz değildir." Bk., En'am, 6/132; Hud, 11/123; Neml, 27/93

⁸¹ Bk., Ferrâ, *Meâni'l-Kur'an*, I, 390-391

⁸² Bk., Abduh Racihî, *et-Tetbiku's-Sarfi*, Daru'n-Nehdetu'l-Arabiyye, Beyrut-Lübnan 2014, s. 34

⁸³ Arapça'daki "kata'a (قطع)" fiilinin kesip koparma anlamı, şu ayet-i kerimede de görülmektedir: "Yaptıklarına bir ceza ve Allah'tan caydırıcı bir yaptırım olmak üzere, hırsız erkek ile hırsız kadının ellerini kesin (فأقطعوا ايديهما)." Maide, 5/38

parça doğradılar. Hâlbuki ekseriyetle böyle bir yoruma gidilmemiştir.⁸⁴ Sadece “ellerini (koparmaksızın) kestiler veya yaraladılar” şeklindeki bir yorumla yetinilmiştir.⁸⁵ Öyleyse bu yorumun sorgulanması gerekecektir. Zira “kadınların ellerini kestiği görüşünde olanlar” da doğrama ve kıyma derecesindeki bir yorumun abartı olacağını göz önünde bulundurmışlardır. Bu kalıbın belağat özelliklerini hatırladığımızda olay daha mantıklı bir mecraya oturmaktadır.⁸⁶ Zira bahsettiğimiz bu kalıbın en meşhur bir özelliği olan “çokluk ve fazlalık”, bazen fiilde olabileceği gibi, bazen de failde yani işi yapan öznedede olabilmektedir. Örneğin Araplar şöyle derler: “مَوْتت الابل” Yani pek çok deve öldü.⁸⁷ Bu ifadede çokluğu fiile verdiğimizde develer pek çok kere öldü tarzında mantıklı olmayan bir tercüme ortaya çıkacaktır. Çünkü ölüm bir kerede olup biten bir hadisedir. Bir defa ölen, ikinci, üçüncü, dördüncü bir sefer ölmez, zaten ölüdür. Yûsuf peygamber hadisesinde de kalıbın ifade ettiği çokluğu fiile değil de, o fiili işleyenlere atfettiğimizde anlam şöyle olacaktır: Kadınların çoğu (yarısından fazlası) ellerini kesti. Bu yorum yani kadınların büyük bir kısmının ellerini kesmesi, tüm kadınların ellerini doğramaları yorumundan hem belağat ve hem de mantık açısından daha uygundur. Esasen bu kalıbın enteresan bir başka özelliği daha mevcuttur ki o da “ed-Delâletu ala’t-Teveccuh” dedikleri “yönelmeye” işaret etmesidir. Mesela Araplar “شَرَقَ” dediklerinde “şark tarafına yani doğu tarafına yöneldi” anlamını kastederler. Yine “غَرَبَ” dediklerinde “garb yani batı tarafına yöneldi” demek istemektedirler.⁸⁸ Bu örneklerdeki herhangi bir tarafa yönelme özelliğini, çok kullanılmamakla beraber herhangi bir olaya yönelme şeklinde yorumlamak da mümkündür. Bu noktada yukarıdaki yoruma ilaveten bu özelliği de göz önünde bulundurarak çeviri yaparsak, “kadınların çoğu ellerini kesmeye-koparmaya yöneldi” demek olur. Yani bu “teveccüh” anlamıyla tercüme yaptığımızda kesilmenin-koparmanın yüzde yüz gerçekleşmiş olması

⁸⁴ Bu konuda görebildiğimiz en uç yorum, İbn Kayyım’a ait şu sözlerdir: “Kadınların ellerini kanattıkları söylenmiştir. Oysa ayetin zahiri bunun aksini göstermektedir. Kadınlar gördükleri karşısında düştikleri dehşetten dolayı ellerini kesip yaralamış ve boydan boya yarmışlardır.” İbn Kayyım el-Cevziyye, *Bedai’u’t-Tefsir*, II, 409

⁸⁵ “Ellerini kestiler ifadesi, ellerini yaraladılar anlamındadır.” Bk., Zemahşerî, *el-Keşşaf*, II, 457

⁸⁶ “Fe’ele فعل (Tef’îl)” kalıbı, çokluk ve mübalağa ifade eder. Bu şuna benzer: “Kesere كسر (kırdı)” ve “Kessere كسّر (parçaladı)”. Şeddeli olarak gelen “kessere” kalıbında bir mübalağa ve çokluk anlamı vardır ki sülasi (üç harfli) olarak kullanılan “kesere (kırdı)” kalıbında yoktur. Buna göre mesela “kessertu el-kalem (kalemi parçaladım)” sözü, kalemi paramparça ettiğini ifade eder. Hâlbuki “kesertu el-kalem” sözü bunun aksinedir, zira bu söz onu bir kere kestiğini-kırdığını ifade eder. Yine “katta’tu el-lahm اللحم قَطَّعْتُ (eti parçaladım)” sözün de böyledir. Çünkü bu ifade eti kıyıp-paramparça ettiğini ifade eder. Hâlbuki şeddesiz olan “kata’tu el-lahm اللحم قَطَّعْتُ” sözün bunun tersinedir, çünkü bu, senin eti bir kere kestiğini ifade eder.” Fâdıl Sâlih Sâmirrâî, *et-Ta’biru’l-Kur’anî*, Dar-u Ammar, Amman-Ürdün, IV. Baskı, 2006 (1427), s. 34

⁸⁷ Bk., Abduh Racihî, *et-Tetbiku’s-Sarfi*, s. 34; Develerde ölüm çoğaldığı zaman şöyle dersin: “Mevvetet el-ibil (develer çokça öldü)”; (halbuki) “mevvetet el-bair (deve çokça öldü)” denmez, çünkü bir devenin ölümünde çokluk bulunmaz. Fâdıl Sâlih Sâmirrâî, *et-Ta’biru’l-Kur’anî*, s. 34-35

⁸⁸ Bk., Abduh Racihî, *et-Tetbiku’s-Sarfi*, s. 35

gerekmemektedir. “Kesmeye yönelme yani sadece kanatacak şekilde yaralama” anlamı bu açıdan yeterlidir.⁸⁹

Daha önce de vurguladığımız gibi bizim bu tahlillerdeki maksadımız Yûsuf’un güzelliğini inkâr etmek veya küçümsemek değildir. Amacımız bu güzelliğin ifrat ve tefritten uzak mutedil bir düzlemde anlaşılmasını sağlamaya çalışmaktır. Evet, Yûsuf, yaratılışı itibariyle yakışıklı bir delikanlı idi. Ancak onun bu güzelliği, kadınların iradelerini ellerinden alıp onları gayr-i ihtiyarî kendilerini kesmeye sevk edecek bir sihir veya bir büyü içermemekteydi. Eğer bu tarz bir etkilenme kabul edilirse, daha önce de ifade ettiğimiz gibi Yûsuf’un her dışarı çıkışında veya toplumun içine her girişinde benzeri etkilenmelerin meydana gelmesini beklemek gerekirdi, ancak Kur’an’da böyle toplumun geneline yayılmış bir kendinden geçme ve iradeyi geçersiz kılan bir etkilenme söz konusu edilmemektedir. Daha sonra maliyenin başına geçtiği ve her taraftan gelen insanlarla da muhatap olduğu ortamlarda da böyle bir anormallik gündeme getirilmemektedir. Bazı âlimler de bu problemin farkına vardıkları için şöyle demişlerdir: “Allah, Yûsuf’a peygamberlik verinceye kadar, kadınlar ona şehvetle meylediyorlardı. Peygamberlikle beraber, Allah ona bir heybet verdi ki güzelliğin önüne geçti.”⁹⁰ Hâlbuki bu yorumun, sadra şifa olabilecek makul bir yorum olarak kabul görebilmesi için, söz konusu olayın yaşandığı zaman diliminde kesin olarak Yûsuf’a, peygamberliğin henüz verilmemiş olduğu bilgisine sahip olunması gerekmektedir. Kur’an’ın anlatımı ise, böyle bir bilgiyi ima etmenin aksine, kadının Yûsuf’la beraber olmaya yeltenmesi olayını anlatmaya başlamadan hemen bir önceki ayette peygamberliğin verildiğini ihsas etmektedir. “O, ergenlik çağına erince, biz kendisine hüküm ve ilim verdik. İşte biz güzel iş yapanlara böyle karşılık veririz.”⁹¹ Ayrıca Yûsuf’un, kadına meyletmekten kurtuluşunun asıl sebebi olan “bürhan”ın da “peygamberlik” olduğunu daha önce belirtmiştik.

Netice itibariyle şunu diyebiliriz ki, Aziz’in karısının, Mısır’ın ileri gelen diğer kadınlarını da ortak etmek suretiyle kurduğu kumpas sonucu durum öylesine uygun bir hal almıştı ki, doğal şartların hükmünü icra edip, sonucun onun isteği doğrultusunda meydana gelmesi için her şey tamam idi. Arada Allah korkusundan başka hiçbir engel yoktu. İşte böylesine ağır şartların bir araya geldiği korkunç bir ortamda, Yûsuf’un vahiy ve peygamberlik terbiyesiyle sahip olduğu iffet, ismet ve nezaheti o kadar yüksek idi ki, öyle bir anda bile Rabbinin yardımı sayesinde haram’ın çirkinliğini bütün çıplaklığı ile görüyor ve ondan uzak duruyordu. “Yûsuf: “Rabbim! Hapis bana, bunların çağırduğu şeyden daha sevimlidir. Eğer beni onların tuzaklarından korumazsan, onlara meylederim ve cahillerden olurum” dedi. Rabbi duasını kabul etti ve onu onların tuzaklarından korudu. Çünkü o, her şeyi işitir ve bilir. Bütün bu delilleri görmelerine rağmen, onu yine de bir süre hapsedme gereği duydular.”⁹²

⁸⁹ Bk., Zemahşerî, *el-Keşşaf*, II, 457; “Nitekim şöyle dersin: Eti kesiyordum ki, ‘فقطعت يدي’ (üstüne elimi de kestim), elini yaraladığımı kastedersin.” Zemahşerî, *el-Keşşaf*, II, 457

⁹⁰ Muhammed Ali Sabûnî, *Safvetu’t-Tefasir*, II, 55

⁹¹ Yusuf, 12/22

⁹² Yusuf, 12/33-35

3- Yûsuf Peygamberin Züleyha ile Evlendiği İddiası

Kur’an’da ve sahih hadislerde yer almamasına rağmen tarihi bir hikâye olarak denir ki; Mısır Kralı, Yûsuf peygamberi, ölen Vezîr’in karısı Züleyha (Rail) ile evlendirmiştir. Evlendiğinde Yûsuf (a.s.), Züleyha’ya: “*Senin, vaktiyle benden istemiş olduğun şeyden, böylesi daha hayırlı değil midir?*” dedi. Züleyha: “*Ey dost! Sen, beni, kınama! Gördüğün gibi, ben, devlet ve dünya nimetleri içinde yaşayan güzel bir kadın idim. Efendimin ise, kadınlarla teması yoktu. Allah, seni de, olduğun gibi, güzel suret ve heyette yaratmıştı. Gördüğün gibi, nefsim, bana, galebe çalmıştı!*” demiştir. Yine hikayede dendiğine göre Yûsuf peygamber, Züleyha’yı bakire bulmuştur. Eski güzelliği de kendisine geri bahşedilmiştir. Züleyhâ’dan İfrâsim (Efrayim) ve Mîşa’ (Menşa) adında iki oğlu olmuştur.⁹³

Tevrat’ın Tekvin babında bu husustaki anlatım şu şekildedir: “45: (Hükümdar) Yûsuf’un adını Safenat-Paneah koydu. On Kenti’nin kâhini Potifera’nın kızı Asenat’ı da ona karı olarak verdi. Yûsuf ülkeyi boydan boya dolaştı.”⁹⁴ Tevrat’taki bu bilgiye göre Mısır kralı, Yûsuf’u Potifera’nın kızı Asenat ile evlendirmiştir.

Züleyha ile evlilik meselesinin çıkış kaynağını araştırdığımızda karşımıza çıkan tablo şudur: Kıssada anlatıldığı üzere, Yûsuf peygamber, kardeşi Bünyamini alıkoyunca öteki kardeşleri şöyle seslenmektedirler: “*Ey Aziz! Bunun çok yaşlı bir babası var. Onun yerine bizden birisini alıkoy. Şüphesiz biz senin iyilik edenlerden olduğunu görüyoruz.*”⁹⁵ Ayetle, Hz. Yûsuf için “Aziz” ünvanının kullanılması, onun, Züleyha’nın kocasının daha önceki mevkisine geçtiği, o mevkıyla sınırlı kaldığı şeklinde bir karışıklığa meydan vermiştir. Bu yanlış anlama, daha sonraları müfessirleri başka türlü yorumlar icat etmeye sevk etmiştir. Bu yorumlara göre Züleyha bir mucizeyle yeniden gençleşmiş ve Melik tarafından Hz. Yûsuf ile evlendirilmiştir. Müfessirler bununla da kalmamış, kimileri Hz. Yûsuf ile Züleyha’nın gerdek gecesi konuşmalarını bile tespit edebilmişlerdir! Aslında tüm bunlar kurgudur. Zira “aziz” kelimesi, bir Mısır saygı ünvanının Arapça karşılığıydı ve özel bir bürokratik ünvana delalet etmemekteydi. “Aziz” kelimesi, sadece “ekselansları” gibi anlamlara gelen ve Mısır’da yüksek mevkilere sahip kimseler için kullanılan bir ünvandı. Sözü edilen evliliğe gelince, bu da Kitab-ı Mukaddes ve Talmud’da Hz. Yûsuf’un evliliğiyle ilgili olarak anlatılan hikaye üzerine bina edilmiş bir kurgudur. Bu kitaplara göre Hz. Yûsuf, Potipherah’ın kızı (Asnad) ile evlenmiştir. Zeliha’nın kocasının adı da Potiphar’dı ve bu iki isim birbirine karışmıştı. Bu hikaye İsrailiyat geleneği içinde o yorumcudan bu yorumcuya el değiştiren Potiphar ile Potipherah isimleri, ses benzerliğinden dolayı aynı şahsa delalet etmeye başladı. Sonuçta hikayede geçen Potipherah’ın kızı, Potiphar’ın karısı ile yer değiştirdi. Sonra evliliğin kolaylıkla tamama ermesi

⁹³ Bk., Zemahşerî, *el-Keşşaf*, II, 474; Beydavî, *Envaru’t-Tenzil ve Esraru’t-Te’vil*, I, 488; Muhammed Kenan, *Kurretu’l-Ayneyn ala Tefsiri’l-Celaleyn*, s. 311; Elmalılı, Muhammed Hamdi Yazır, (V. 1361/1942), *Hak Dini Kur’an Dili*, (I-X), (Sadeleştirme), Azim Dağıtım, İstanbul, tsz., V, 60

⁹⁴ Eski Ahit Tekvin Bab 41

⁹⁵ Yusuf, 12/78

için, Potiphar öldürüldü. Artık geriye tek bir zorluk kalıyordu, yaşların uygunsuzluğu. Bunun için de bir mucizenin yardımına başvuruldu ve ülkenin yöneticisine layık bir eş haline getirmek için Zeliha'nın yaşı tamamen gençleştirildi.⁹⁶

İşte Kur'an ve sahih sünnet kaynaklı olmayan ve halk arasında şöhret bulmuş bir aşk hikayesi türünden anlatılan bu duygusal olaydaki kadın kahraman olan Züleyha'ya gelince;⁹⁷ Kur'an'ın anlatımından anlaşıldığı üzere söz konusu edilen bu kadın, masum ve tertemiz bir insana yani Yûsuf'a saldırıyor, ırzını kirletmeye çalışıyor, ona iftira ediyor, haksız yere hapse atılmasını sağlıyor ve yıllar yılı vicdanı sızlamadan onu zindanda tutturuyor. Serbest bırakılmasını sağlamak dilinin ucundaki bir itirafa bakarken sağlamıyor. İşin aslı Yûsuf'u sevmekten öte, çığırdan çıkmış bir şehvetle ona yaklaşıyor, maddi-manevi baskılarla onu kendisiyle beraber olmaya zorluyor. Gözünü kırpmadan tereddütsüz yalan söylüyor. Tüm bunlara rağmen dillere destan bir aşk hikayesinden bahsediliyor. Yûsuf'un onu bakire bulduğu söyleniyor. Bu tatmin etmemiş olacak ki, kadının Allah'ın ihsanıyla eski gençlik yıllarındaki güzellik ve gençliğine kavuşturulduğu iddia ediliyor. Bir anlamıyla sanki Yûsuf'a karşı yaptıkları meşrulaştırıldığı gibi, başka bir açıdan "aşk!" hesabına kutsallaştırılıyor, mucizevî unsurlarla süslendirilip zihinlere güzel gösteriliyor!

72

İşte bu noktada hayalin cazibesinden kurtulup hakikat namına Mevdudi'nin dediği gibi şunu ilan etmek gerekiyor: Züleyhâ'nın, kocası vefât ettikten sonra Hz. Yûsuf (a.s) ile evlendirildiği şeklindeki anlatımlar Kur'an ve Sahih Sünnete dayalı değil, daha çok "Talmud" kaynaklı bir haber olup edebî hikâye türlerine uymakta ve dayanmaktadır. Zira, Züleyhâ hiç de iyi bir izlenim bırakmamıştır. Yanısıra Kur'ân'daki âyetlerden anlaşıldığına göre Züleyhâ, Yûsuf (a.s.)'u yoldan çıkarmak için her türlü şeytanî yola baş vurmuştur. Onu Allah yolundan, doğruluktan, haktan saptırmak için uğraşmıştır. Bunun için yalan söylediği ve çeşitli hilelere başvurduğu âyet ile sabittir. Bir peygamberin tüm bunları kendisinde birebir gördüğü böyle bir hanımla evlenmesi, onun izzetine aykırıdır. Zira Kur'an mantığına göre; *"Kötü kadınlar, kötü erkeklere; kötü erkekler de kötü kadınlara; temiz kadınlar temiz erkeklere, temiz erkekler de temiz kadınlara layıktır..."*⁹⁸

Hz Yûsuf'un, hikayede anlatıldığı tarzda bir aşk hikayesine indirgenmiş hayatı, kadın-erkek bağlamında insanların dikkatini daha fazla çekmiştir. Halbuki Züleyha, saf bir sevginin sembolü değildir. Onun Hz. Yûsuf'a karşı duyduğu hisler, belirttiğimiz üzere belki daha teknik bir ifadeyle "şehvet"tir. Çünkü psikolojik açıdan tahlil edildiği takdirde görülen şudur: Aşk ve sevgide vakar ve nefsi muhafaza, süflî duygulara düşmeme ön planda iken, şehvetin öne çıktığı duygular tahrip edici ve günaha sevk edicidir. Züleyha'nın yaptığı da budur. Evli bir kadının zinaya meyletmesi ve iffet sahibi masum birini zinaya çağırması bunun

⁹⁶ Mevdudi, *Tefhimü'l Kur'an*, II, 486487

⁹⁷ Aslına bakarsanız bir peygamberin karakteri konusunda kötü bir izlenime sahip olduğu bir kadınla evlenmesi, onun izzetini zedeler. Bk., Mevdudi, *Tefhimü'l-Kur'an*, II, 486-487

⁹⁸ Nur, 24/26

göstergesidir. O Züleyha ki yıllar yılı planladığı bir şeyi fırsat bulduğu ilk anda fiiliyata dökmek istemiş, Hz Yûsuf’un üzerine kapıları kapatmış, onun Allah’ın inayetiyle bu işten uzak durması sebebiyle de kapıya doğru koşarken gömleğini arkadan çekiştirip yırtmıştı. Durumu farkedene kocasına, Yûsuf’un kendisine kötülük etmek istediğini söyleyerek iftira etmişti. Hz. Yûsuf mağdurken, zalim ve ırz düşmanı konumuna düşürülmüş, fakat deliller lehine olduğundan bu konunun kapanması için Aziz, Yûsuf’a tembihte bulunmuştu.

Ancak Züleyha’nın duygularına şehvetle beraber hırs da karışmış, saraydaki görevlilerin hanımları ve şehirdeki kadınlar bu olayı duyup kınayınca, onlara bir ziyafet düzenlemiş ve onlardan da kendilerine hak vermelerini istemiştir. Kur’an’ın ifadesiyle *“İşte hakkında beni kınadığınız şahıs budur. Ben onun nefsinden murat almak istedim. Fakat o, iffetini korudu. Andolsun, eğer kendisine emretmekte olduğumu yapmazsa, mutlaka zindana atılacak ve elbette sürünenlerden olacaktır!”*⁹⁹ demektedir. Burada dikkat çekici şöyle bir durum da mevcuttur: Mısır’ın ileri gelenlerinin kadınları, Züleyha’nın kölesiyle beraber olmaya teşebbüs etmesini kınamış olmalarına rağmen, o, davet ettiği kadınlar içerisinde ihtiraslarını ve ahlâk dışı niyetlerini açıkça ilân etmekten çekinmemektedir. Nitekim ziyafet esnasında, kendisine âşık olduğu Yûsuf’u davetlilerin huzuruna çıkararak, böyle yakışıklı ve güzel bir köleyle beraber olmak istemenin, toplum değerleri açısından, kendisi için bir eksiklik olmadığını vurgulamak istemektedir.

Hz. Yûsuf’un bu sıkıntılı süreçle karşı karşıya bulunması, sadece ayetin bize aktardığı, kadının onu kendisine çağırdığı söz konusu andan ibaret değildir! Bunun dışında, Yûsuf’un tüm delikanlılık yıllarını saray ortamında ve de bu kadınla aynı sarayda geçirdiğini unutmamak gerekmektedir. Bu ise uzun bir zaman dilimine denk gelmektedir. *“Andolsun, eğer kendisine emrettiğimi yapmazsa, mutlaka zindana atılacak ve elbette sürünenlerden olacaktır!”* sözü ise, onun bu konuda ne kadar kararlı olduğunu ve bu işten vazgeçmeyeceğini göstermektedir. O, böyle bir hataya düşerken diğer kadınları da kışkırtmış ve kendisini haklı çıkarmaya çalışmıştır.

Buna göre Züleyha, hem zinaya çağıran, hem başkalarını da bu konuda kışkırtan, hem de iffet sahibi bir masuma iftira ederek onun yıllarca zindanda kalmasına sebep olan bir kadındır. O halde daha önce de vurguladığımız gibi, bir peygamberin tüm bunları kendisinde birebir gördüğü böyle bir hanımla evlenmesi, onun izzetine aykırıdır. Kaldı ki bu evliliği destekleyecek herhangi sahîh bir kaynak mevcut değildir. Hatta Kitab-ı Mukaddeste bile bu bilgiyi nakzeden ifadeler bulunmaktadır.¹⁰⁰ Kur’an-ı Kerim’in şu ifadesi ise konumuz açısından son derece enteresandır: *“Kötü kadınlar, kötü erkeklere; kötü erkekler de kötü kadınlara; temiz kadınlar temiz erkeklere, temiz erkekler de temiz kadınlara layıktır...”*¹⁰¹

⁹⁹ Yusuf, 12/32

¹⁰⁰ Bk., Eski Ahit, Tekvin, Bab 41

¹⁰¹ Nur, 24/26

4- Ayetin Okunuşundaki Durma Yeri Problemi

Yûsuf suresinde geçen “Kadın ona meyletti; o da ona meyletmişti” ifadesinden sonra gelen ve ayette geçen ikinci cümledeki anlama bir şart olarak dillendirilen “şayet Rabbinin delilini görmeseydi” ifadesinin, “burada durmak daha iyidir” anlamına gelen “cim” durağıyla, öncesinden koparılması ciddi bir problemdir. Hem Hz. Yûsuf hakkında tefsirlerde ve tarih kitaplarında yer alan kimi zayıf ve mesnedsiz israilî rivayetlerin etkisinde kalan bir önyargıyla hareket edildiğinin bir göstergesi olması açısından manidardır, hem de Kur’an’da, ayetlerdeki cümlelerin aralarına konan durak işaretlerinde özellikle Türkiye’deki baskılarda bir takım düzeltmeler yapılmasının vazgeçilmez bir göstergesi olması açısından önemlidir.

Bu gün elimizde bulduğumuz Kur’an-ı Kerimlerde, okuyucuya kolaylık olması maksadıyla ayet aralarına ve sonlarına konan bir takım durak işaretleri görmekteyiz. Bunlar, genellikle ayetlerin veya cümlelerin mana ve gramer esasları dikkate alınarak yerleştirilmiş işaretlerdir. Bir kısmı o yerde muhakkak durmayı, bir kısmı geçmeyi, bir kısmı vakfın da vaslın da yani gerek durmanın gerekse geçmenin olabileceğini veya birinin diğerinden daha uygun olduğunu ifade etmektedirler. Bunlara “vakf işaretleri” denir. Vakf, lügat yönünden durmak demektir. İstilahî manada ise; kelime üzerinde bir müddet sesi kesmekten ibarettir. Bu esnada nefes alınır.¹⁰² Vakf işaretine “secâvend” de denilir. Secavend kelimesi, bu işaretleri koyan Muhammed b. Tayfûr es-Secâvendî’nin (ö. 560/1165) memleketi olan Secâvend şehrinden alınmıştır.¹⁰³

İlk olarak Muhammed b. Tayfur, okunan ayetlerin manalarını göz önünde bulundurarak “mîm (م), tı (ط), cîm (ج), ze (ز), sad (ص), lâ (ل)” gibi işaretler koymuştur. Daha sonra bu işaretler geliştirilmiş, ancak hepsine birden -yukarıda da belirttiğimiz üzere- ilk koyanın memleketine izafeten “Secâvend” adı verilmiştir. Elimizdeki Mushaflarda onun koymuş olduğu esaslar tatbik edilmektedir. Bunlardan konumuzla ilgisi olması yönüyle “cîm (ج)” durağını kısaca hatırlayalım. Teknik tabiriyle bu durağa, “vakf-ı câiz” denir. İşareti “ج” harfidir. Vakfın ve vaslın caiz olabileceği bir yerde durmaktır. Ancak durmak geçmekten daha evlâdır.¹⁰⁴

¹⁰² Bk., Demirhan Ünlü, *Kur’an-ı Kerim’in Tecvidi*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1971, s. 84, 90

¹⁰³ Bk., Demirhan Ünlü, *Kur’an-ı Kerim’in Tecvidi*, s. 92

¹⁰⁴ Duraklar özetle şu şekildedir: 1- Vakf-ı Lâzım: İşareti م harfidir. Kesinlikle durulması gerektiğini gösterir. Durulmadığı takdirde mananın bozulacağını ifade eder. Vakıf yapmak vacip, vasıl yapmaksa (ara vermeden okumaksa) haramdır. 2- Vakf-ı Mutlak: İşareti ط harfidir. Daha sonraki söz dizisinin müstakil bir cümle olup öncesiyle irtibatının bulunmadığı yerde durmaktır. Vakıf yapılması evlâ olmakla birlikte vasıl da yapılabilir. Durulduğunda geriden alınmaz. 3- Vakf-ı Câiz: İşareti ج harfidir. Vakfın ve vaslın caiz olabileceği bir yerde durmaktır. Ancak durmak geçmekten daha evlâdır. 4- Vakf-ı Mücevvez: İşareti ز harfidir. Vakıf caiz olmakla birlikte vasıl evlâdır. Durulduğunda geriden alınmaz. 5- Vakf-ı Murahhas: İşareti ص harfidir. Okuyucunun nefesinin yeterli gelmediği yerde, zarurete binaen müsaade edilen vakıftır. Zaruret olmadıkça kullanılmamalıdır. Durulduğu takdirde öncesinden almanın uygun olacağı söylene de daha sonra gelen cümlelerin anlamının anlaşılması dolayısıyla geriden almaya gerek yoktur. 6- Vakf-ı Lâ (ل) :

Hicri VI. Asır ile miladi 12. Asra denk gelen Kur’an’daki ayet ve cümlelere durak işareti koyma işleminde, gelinen nokta itibariyle bilhassa Türkiye’de basılan musfahlar bağlamında önemli birtakım düzeltmelerin yapılması gereği ile karşı karşıyayız. Buna bir iki örnek verelim. Örneğin Fatıha suresinde 6. Ayet olan “اهدنا الصراط المستقيم / Bizi dosdoğru yola ilet” ifadesinden sonra gelen 7. ayetteki “انعمت عليهم و لا غير الضالين المغضوب” / Kendisine nimet verdiğin kimselerin yoluna” cümlesinin sonuna Lâ (لا) durağı konmuştur.¹⁰⁵ İfadenin devamı ise şu şekildedir: “عليهم و لا غير الضالين المغضوب” / Gazaba uğrayanların ve sapıklarınkine değil.” Hâlbuki burada “Lâ (لا)” durağının konulmasını gerektirecek bir anlam karmaşası söz konusu değildir. Durulduğu takdirde mutlak anlamda geriden alınmayı gerektirecek bir karışıklık ortaya çıkmamaktadır. Buna göre durak konusunda gereksiz yere zora koşma yoluna gidilmiştir.

İkinci bir örnek olarak Tevbe suresindeki 128. Ayette yer alan “عزيز لقد جاءكم رسول من انفسكم / Andolsun ki size içinizden öyle bir peygamber geldi ki izzetlidir (ağırdir/ağır gelir)” ifadesinden hemen sonra vakf-ı mücevvez denilen “ز” harfinin konmasıdır.¹⁰⁶ Buna göre, durmak caiz olmakla birlikte geçmek evladır. Durulduğunda ise geriden alınmaz. Hâlbuki durulduğunda geriden alınmadığı takdirde yani “عزيز عليه” diye okunmadığında anlam bozulmaktadır. Zira ifade “عليه ما عنتم” şeklinde okunduğunda anlam şöyle olur: “Sıkıntıya düşmeniz onun görevidir!” Ancak ayet geriden alındığında yani “ما عنتم” şeklinde okunduğunda anlamı şöyle olmaktadır: “Sıkıntıya düşmeniz ona ağır gelir.”¹⁰⁷ Doğru olan anlam da budur ki meallerde de durağa rağmen bu anlam

Vakf-ı lâ yecûz da denmektedir. “Durma!” demektir. Burada durmak kesinlikle doğru değildir ve durulmaz demektir. Meselâ; “Feveylün lil musallîn” “Ellezîne hum ‘an salâtihim saahuun.” Maûn Suresinin bu iki ayetinden birincisinde durduğunuz zaman “namaz kılanlara yazıklar olsun” denmiş olur ki, bu Kur’ânın ruhuna aykırı bir manayı ifade eder. Burada “Lâ” işareti vardır ve durulmaz. İkinci ayetle beraber manası ise, “Namaza önem vererek kılmayanlara, namaz mevzusunda münafıklık ve riyakârlık yapanlara yazıklar olsun” şeklindedir ki, doğru olan budur. Eğer nefes tükenir de durmak mecburiyetinde kalınırsa geriden almak gerekir. Ancak bu işaret ayet sonlarında bulunursa, bir önceki ayetin manasının devam ettiğini, ayetler arası ilginin sürdüğünü göstermekle beraber, ayet sonlarında durmak da geçmek de caizdir. Durulunca geriden alınmaz. Ayet aralarında ise durulması caiz değildir, nefes yetmemesi nedeniyle durulursa geriden almak vaciptir, denmektedir. Bk., Demirhan Ünlü, Kur’an-ı Kerim’in Tecvidi, s. 92-93

¹⁰⁵ Örnek olarak bk., Kur’an-ı Kerim ve Türkçe Meali, Sefa Yayıncılık (Diyanet Mühürlü), Ankara 2011; Kur’an-ı Kerim ve Muhtasar Meali, Hayrat Neşriyat, Isparta 2013; Kur’an-ı Kerim, AYFA BYDS Tic. Ltd. Şti., Neşe Matbaacılık, İstanbul 2012.

¹⁰⁶ Bk., Kur’an-ı Kerim ve Türkçe Meali, Sefa Yayıncılık (Diyanet Mühürlü), Ankara 2011; Kur’an-ı Kerim ve Muhtasar Meali, Hayrat Neşriyat, Isparta 2013. Bu anlamda Türkiye’de basılan Kur’an’lardaki durak işaretleri konusunda farklılıklar da söz konusudur. Örneğin başka bir baskıda buradaki “ز” harfi yerine, dur anlamına gelen “ق” işareti konmuştur. Bk., Kur’an-ı Kerim, AYFA BYDS Tic. Ltd. Şti., Neşe Matbaacılık, İstanbul 2012, s. 208

¹⁰⁷ Bk., Zemahşerî, *el-Keşşâf*, II, 322; Beydavî, *Envaru’t-Tenzil ve Esraru’t-Te’vil*, I, 426

verilmektedir.¹⁰⁸ Öyleyse bu türden kimi durakların gözden geçirilip gerekli düzeltilmelerin yapılması elzemdir.

Konumuz itibariyle bizi asıl ilgilendiren Yûsuf suresinde geçen “*Kadın ona meyletti; o da ona meyletmişti*” ifadesinden sonra gelen ve ayette geçen ikinci cümledeki anlama bir şart olarak dillendirilen “*şayet Rabbinin delilini görmeseydi*” ifadesinin, “burada durmak daha iyidir” anlamına gelen “cîm/ع” durağıyla,¹⁰⁹ öncesinden koparılması aynı şekilde anlam açısından ciddi bir problemdir. Zira bu vakıf işaretine, ifade ettiğimiz üzere vakf-ı câiz denmektedir. Bunun anlamı ise; vakfın ve vaslın caiz olabileceği bir yerde durmaktır. Hatta durmak geçmekten daha evlâdır. Hâlbuki durmak evladır dendiği takdirde, “*Kadın ona meyletti; o da ona meyletmişti*” ifadesinden sonra gelen “*şayet Rabbinin delilini görmeseydi*” ifadesi, adeta havada asılı kalmaktadır. Zira Rabbinin delilini görmediği takdirde neyin olacağı belirsizleşmekte ve anlam yarım kalmaktadır. Öyleyse burada durmak evladır anlamına gelecek bir durak işareti konması, bir talihsizliktir. Zaten böyle bir durak işareti Medine esaslı basılan Kur’an’larda bulunmamaktadır.¹¹⁰

Sonuç

Yûsuf peygamberin kıssası, Kur’an’da özel bir konuma sahiptir. Kur’an’ın söz konusu kıssayı “kıssaların en güzeli (ahsenü’l-kasas)” olarak belirtmesi, bu durumun açık bir ifadesidir. “*Andolsun ki, Yûsuf ve kardeşlerinin kıssasında ilgi duyan herkes için ibretler vardır.*”¹¹¹ Ayetin ifadesine göre herkesin, bu kıssadan pek çok yönden dersler çıkarabilecek şekilde istifade etmesi mümkündür.

Bu çalışmada ise daha çok Yûsuf peygamberin kadınlarla ilgili olarak anlatılan durumuna dair bazı sorunları, doğru zannedilen kimi yanlış algıları problematik olarak ele alıp değerlendirme yoluna gidilmiştir.

Ayetlerin açık ifadeleri doğrultusunda bakıldığında “kadına meyletme” konusunda, olay yeterli bir netliğe sahiptir. Çünkü Kur’an, olayı şarta bağlı bir netice olarak anlatmakta ve şöyle demektedir: “*Şayet Rabbinin bürhanını görmeseydi o da ona meyletmişti.*” İfadenin mantıki açılımına göre, Rabbinin bürhanını gördü, öyleyse kadına fiilî olarak meyletmedi. Kur’an’ın bu ifadesinde “günahı işlemiştin, Allah seni korumasaydı”; yine “sen zalimsin, şayet yaparsan”

¹⁰⁸ “Andolsun ki, size içinizden öyle bir peygamber geldi ki gayet izzetlidir. Sıkıntıya düşmeniz ona çok ağır gelir...” Elmalılı Hamdi Yazır, *Kur’an-ı Kerim ve Türkçe Meali*, Sefa Yayıncılık (Diyaret Mühürü), Ankara 2011. Bu tercümede, “aziz” kelimesi ayetin mealinin verilmesinde iki kere kullanılmıştır. Birincisi, peygamberin sıfatı olarak “gayet izzetlidir” ifadesidir. İkincisi ise, “ona çok ağır gelir” tercümesindeki “çok ağır” ifadesidir. Öyleyse burada “aziz” kelimesi üzerinde durulduğu düşünülse bile, okumaya başlandığında yeniden “aziz” kelimesinin okunmasıyla kıraata başlanmış demektir. O halde burada mutlaka bir durak konacaksa bunun “ج” değil, “ي” olması daha uygundur.

¹⁰⁹ Bk., Kur’an-ı Kerim, AYFA BYDS Tic. Ltd. Şti., Neşe Matbaacılık, İstanbul 2012.

¹¹⁰ Örneğin bk., Beydavî, *Envaru’t-Tenzil ve Esraru’t-Te’vil*, I, 480; Muhammed Ali Sabûni, *Safvetu’t-Tefâsîr*, II, 40; Muhammed Kenan, *Kurretü’l-Ayneyn ala Tefsiri’l-Celaleyn*, s. 306.

¹¹¹ Yusuf, 12/4

ifadelerine benzer bir anlatım söz konusudur. Nasıl ki bu ifadelerde bir şart ve netice durumu var, yani neticenin meydana gelmesi bir şarta bağlanmaktadır. Eğer şart meydana gelmemişse, neticenin meydana gelmesini iddia etmek makul ve mantıklı değildir. Aynı şart ve netice durumu, Yûsuf peygamberin olayını anlatan ayet için de geçerlidir. Yani eğer Rabbinin bürhanını görmemiş olsaydı meylederdi, ancak bürhanı gördüğüne göre meyletmemiş olmasını düşünmenin mantıklı bir geçerliliği yoktur.

Vakıta odur ki, Yûsuf yakışıklı bir delikanlıdır ve güzel bir yüze sahiptir. Ancak bu güzelliğin ifrat ve tefritten uzak mutedil bir düzlemde anlaşılmasını sağlamaya çalışmak elzemdir. Evet, Yûsuf, yaratılışı itibariyle çok yakışıklı bir delikanlı olmakla beraber onun bu güzelliği, kadınların iradelerini ellerinden alıp onları istek dışı kendilerini kesmeye sevk edecek bir sihir veya bir büyü içermemekteydi. Eğer bu tarz bir etkilenme kabul edilirse, Yûsuf'un her dışarı çıkışında veya toplumun içine her girişinde benzeri etkilenmelerin meydana gelmesini beklemek gerekirdi, ancak Kur'an'da böyle toplumun geneline yayılmış bir kendinden geçme ve iradeyi geçersiz kılan bir etkilenme söz konusu edilmemektedir. Daha sonra maliyenin başına geçip ülkenin idaresini ele aldığı ve her taraftan gelen insanlarla muhatap olduğu ortamlarda da böyle bir anormallik gündeme getirilmemektedir.

Bu arada, Kur'an'da ve sahih hadislerde yer almamasına rağmen tarihî bir hikâye olarak denir ki; Mısır Kralı, Yûsuf peygamberi, ölen Vezîr'in karısı Züleyha ile evlendirmiştir. Hâlbuki Kur'an'ın anlatımından anlaşıldığı üzere Züleyha, masum ve temiz bir insan olarak hayatını sürdüren Yûsuf'a saldırmakta, ırzını lekelemeye çalışmakta, ona iftira edip hapse atılmasını sağlamakta ve yıllar yılı vicdanı sızlamadan onu zindanda tutturabilmektedir. Serbest bırakılmasını sağlamak, dilinin ucundaki bir itirafa bakarken bunu sağlama yoluna gitmemektedir. Esasen, Yûsuf 'u sevmekten öte, çığırdan çıkmış bir şehvetle ona yaklaşmakta, maddi-manevi baskılarla onu kendisiyle beraber olmaya zorlamakta, tereddütsüz yalan söyleyebilmektedir. Hâlbuki tüm bunlara rağmen dillere destan bir aşk hikâyesinden bahsedilmektedir. Bu tatmin etmemiş olacak ki, Yûsuf'un onu bakire bulduğu söylenmekte hatta kadının Allah'ın ihsanıyla eski gençlik yıllarındaki güzellik ve gençliğine kavuşturulduğu iddia edilmektedir. Bir anlamıyla sanki Yûsuf'a karşı yaptıkları meşrulaştırıldığı gibi, başka bir açıdan “aşk!” hesabına kutsallaştırılmakta, mu'cizevî unsurlarla süslendirilip zihinlere güzel gösterilmektedir!

İşte bu noktada, hayalin cazibesinden kurtulup hakikat namına şu gerçeği ilan etmek gerekmektedir: Züleyhâ'nın, kocası vefât ettikten sonra Yûsuf (a.s) ile evlendirildiği şeklindeki anlatımlar Kur'an ve Sahih Sünnete dayalı değil, daha çok “Talmud” kaynaklı bir haber olup edebî hikâye türlerine uymakta ve dayanmaktadır. Zira, Züleyhâ hiç de iyi bir izlenim bırakmamıştır. O, Yûsuf'u yoldan çıkarmak için her türlü şeytanî yola baş vurmuştur. Onu Allah yolundan, doğruluktan, haktan saptırmak için uğraşmıştır. Bunun için yalan söylediği ve çeşitli hilelere baş vurduğu âyet ile sabittir. Bir peygamberin tüm bunları kendisinde birebir gördüğü böyle bir hanımla evlenmesi, onun izzetine aykırıdır.

Zira Kur'an mantığına göre; *“Kötü kadınlar, kötü erkeklere; kötü erkekler de kötü kadınlara; temiz kadınlar temiz erkeklere, temiz erkekler de temiz kadınlara layıktır...”*¹¹²

Son bir nokta olarak, şu hususu tekrar vurgulamak da ilmi hassasiyetin bir gereği olsa gerektir: Yûsuf suresinde geçen *“Kadın ona meyletti; o da ona meyletmişti”* ifadesinden sonra gelen ve ayette geçen ikinci cümledeki anlama bir şart olarak dillendirilen *“şayet Rabbinin delilini görmeseydi”* ifadesinin, “burada durmak daha iyidir” anlamına gelen “cim (ج)” durağıyla, öncesinden koparılması da ciddi bir problemdir. Hem Hz. Yûsuf hakkında tefsirlerde ve tarih kitaplarında yer alan kimi zayıf ve mesnedsiz israilî rivayetlerin etkisinde kalan bir önyargıyla hareket edildiğinin bir göstergesi olması açısından manidardır, hem de Kur'an'da, ayetlerdeki cümlelerin aralarına sonraki asırlarda konan durak işaretlerinde özellikle Türkiye'deki baskılarda bir takım düzeltmeler yapılmasının vazgeçilmez bir göstergesi olması açısından önemlidir.

¹¹² Nur, 24/26

KAYNAKÇA

Kur'an-ı Kerim

Abduh Racihî, *et-Tetbîku's-Sarfi*, Daru'n-Nehdetu'l-Arabiyye, Beyrut-Lübnan, 2014

Beydavî, Kadı Nasıruddin Ebu Said Abdullah İbn Ömer b. Muhammed eş-Şirazî (v. 685), *Envaru't-Tenzil ve Esraru't-Te'vil*, (I-II), Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 2011

Cengiz Duman, *Aziz'in Karısının Zinaya Meyletmesi ve Hz. Yûsuf'a İftira*; <http://kurankissalari.tr.gg/Aziz%26%238217%3BinKar%26%23305%3Bs%26%23305%3Bn%26%23305%3Bn-Zinaya-Meyletmesi-ve-Hz---Yûsuf-h-a-iftira.htm>

Demirhan Ünlü, *Kur'an-ı Kerim'in Tecvidi*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1971

Elmalılı, Muhammed Hamdi Yazır, (V. 1361/1942), *Hak Dini Kur'an Dili*, (I-X), (Sadeleştirme), Azim Dağıtım, İstanbul, tsz.

Fâdıl Sâlih Sâmîrrâî, *et-Ta'bîru'l-Kur'anî*, Dar-u Ammar, Amman-Ürdün, IV. Baskı, 2006 (1427)

Ferrâ, Ebu Zekerîyya Yahya b. Ziyad, *Meâni'l-Kur'an*, Tahkik ve tahrir: Şeyh Doktor İ'madu'd-Din İbn Seyyid Ali'd-Derviş, Alemu'l-Kutub, Beyrut, 2011

İbn Kayyim el-Cevziyye, Ebu Abdillâh Muhammed b. Ebi Bekr b. Eyyub, *Bedai'u't-Tefsir*, Derleyen: Yusrî es-Seyyid Muhammed, Tercüme: Ahmet Ağrakça, M. Emin Çimendağ, Polen Yayınları Ravza Matbaacılık, İstanbul, 2011

İbn Kesîr, Ebu'l Fida İsmail ed-Dımeşki, (V. 774/1373), *Tefsiru'l-Kur'ani'l-Azim*, (I-III), İhtisar ve Tahkik: Sabuni, Muhammed Ali, Daru'l-Fikir, Beyrut, 1419 (1999)

İzz b. Abdisselam, Abdulaziz b. Abdisselam es-Sülemî (v. 660 h.), *Tefsiru'l-İzz b. Abdisselam*, I-II C, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1971

Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meali, Sefa Yayıncılık (Diyanet Mühürlü), Ankara 2011.

Mevdudî, Seyyid Ebu'l-A'lâ, *Tefhimu'l-Kur'an*, (I-VII), Çeviren: Kayani, Muhammed Han ve diğerleri, İnsan Yayınları, İstanbul, 1997

Muhammed Ali Sabûnî, *Safvetu't-Tefâsîr*, Daru's-Sabunî, Kahire, 2009

Îcâzu'l-Beyân fi Suveri'l-Kur'an, Daru'l-Cîl, Beyrut, 2001

Muhammed Esed, *Kur'an Mesajı Meal-Tefsir*, (I-III), Çeviren: Cahit Koytak-Ahmet Ertürk, İşaret Yayınları, İstanbul, 1999

Muhammed Kenan, *Kurretu'l-Ayneyn ala Tefsiri'l-Celaleyn*, Dersaadet Kitabevi, İstanbul, tsz.

| Maşallah TURAN |

Ömer Faruk Harman, Yûsuf, *İslam Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, 2013, c. 44, s.1-5

Zemahşerî, Carullah Ebu'l Kasım Mahmud b. Ömer, (467–538 h.), *el-Keşşaf* (I-IV), el-Mektebetu't-Tevfikiyye, Kahire 2012